

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
UGDYMO SISTEMŲ KATEDRA

Neringa Garmuvienė
Karjeros edukologijos studentė

**VYRESNIŲJŲ KLASIŲ (9-12 kl.) MOKINIŲ KARJEROS
KOMPETENCIJŲ RAIŠKA DALYVAUJANT MOKYKLOS
NEFORMALIOJO UGDYMO VEIKLOJE**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas (ė)
Lekt. dr. Tatjana Bakanovienė

Šiauliai, 2015

Darbas originalus.....Neringa Garmuvienė
(studento parašas)

Šiaulių universitetas
Ugdymo sistemų katedra

Magistro baigiamasis darbas: „Vyresniųjų klasių (9-12 kl.) mokinių karjeros kompetencijų raiška dalyvaujant mokyklos neformaliojo ugdymo veikloje“, Šiauliai: ŠU, 2015. – p. 66.
Darbą atliko Neringa Garmuvienė, darbo vadovė lekt. dr. Tatjana Bakanovienė

Santrauka

Tyrimo aktualumas: Mokinių karjeros kompetencijų raiškos terpė yra neformali ugdymo veikla, kuri suteikia galimybes atsiskleisti jų gabumams, leidžia pagilinti ir praktiškai panaudoti žinias, įgytas pamokų metu. Tačiau karjeros kompetencijų raiškos praktika mokyklose dar yra moksliskai nepagrįsta ir neretai karjeros kompetencijų ugdymas bei raiška stokoja sistemiškumo šių kompetencijų ugdymui. Be to vyresniųjų klasių mokinių karjeros kompetencijų raiška, dalyvaujant mokyklos neformaliojo ugdymo veikloje, moksliniuose darbuose yra mažai nagrinėjama.

Tyrimo objektas: 9-12 klasių mokinių karjeros kompetencijų raiška.

Tyrimo tikslas: ištirti 9-12 klasių mokinių karjeros kompetencijų raiškos galimybes dalyvaujant mokyklos neformalioje veikloje.

Tyrimo metodika: tyrime buvo naudojami teoriniai (mokslinės literatūros analizė), empiriniai (kiekybiniai duomenų rinkimo metodai) ir statistiniai (tyrimo metu gautų rezultatų apdorojimas ir analizė, naudojant statistinių duomenų apdorojimo programą Excel) metodai.

Tyrimo metodologija: grindžiama B. Bitino (1998, 2008) ir K. Kardelio metodologija (2002). Kiekybiniai tyrimai buvo atliekami Alytaus regiono bendrojo ugdymo įstaigose. Pirmame kiekybiniame tyrime dalyvavo vyresniųjų klasių mokiniai (9-12 klasės) (N=106), antrajame – įvairių neformalaus ugdymo krypties respondentai: muzikos, choreografijos, sporto ir dailės pedagogai, neformaliojo ugdymo specialistai (N= 110). Darbe buvo atliktas vyresniųjų klasių (9-12 kl.) mokinių karjeros kompetencijų raiškos dalyvaujant mokyklos neformaliojo ugdymo veikloje aplinkos tyrimas (SSGG).

Tyrimo rezultatai: teorinio tyrimo metu buvo nagrinėjami karjeros kompetencijų edukaciniai aspektai ir padaryta išvada, kad popamokine veikla siekiama ne tik užimti mokinius, bet ir suteikti galimybes gilinti žinias, gebėjimus, įgūdžius reikalingus tolimesnei profesinei veiklai, stiprinanti savarankiškumą, kūrybiškumą, lavinanti vaizduotę, skatinanti komunikabilumą bei stiprinant pasitikėjimą savimi.

Empirinio tyrimo metu buvo atlikta vyresniųjų klasių (9-12 kl.) mokinių apklausa. Šio tyrimo rezultatai parodė, kad neformalioje mokyklos veikloje yra labai stipriai lavinami mokinių

meniniai, bendravimo, savęs pažinimo, fiziniai gebėjimai, nemažiau intelektualiniai, estetiniai, profesiniai ir techniniai gebėjimai reikalingi karjeros kompetencijų raiškai. O mokiniai savo profesinę veiklą glaudžiai sieja su popamokine veikla, kur lavina profesinei veiklai būtinus gebėjimus bei įgūdžius.

Tyrimo metu pasitvirtino hipotezė, kad mokinių aktyvus dalyvavimas neformalioje veikloje ugdo karjeros kompetencijas, nulemiančias moksleivių karjeros galimybes.

Šiauliai University
Department of Educational Systems

Master's thesis: „The upper grade (9-12 grades) students' expression of career competencies in the school's non-formal education activities“, Šiauliai: ŠU, 2015 – 66 pages.
The author: Neringa Garmuvienė, **scientific adviser:** lecturer Dr. Tatjana Bakanovienė

Summary

The relevance of the study: The non-formal education activities create an environment where the students' career competencies spring out: it provides the opportunity to reveal ones capabilities, to deepen and practically use the knowledge acquired during lessons. Nevertheless, the practice of the career competencies' expression at school is still considered to be without scientific basis, besides, the development and expression of career competencies often lacks systematized education. Moreover, the upper grade students' expression of career competencies in the school's non-formal education activities is rarely analyzed in the scientific works.

The object of the study: career competencies' expression of 9-12 grades' students.

The aim of the study: to examine the potentiality of career competencies' expression in the school's non-formal education activities of 9-12 grades' students.

The method of the study: the study was carried out using theoretical (analysis of scientific literature), empirical (quantitative data collection methods) and statistical (study results processed and analysed using data processing program Excel) methods.

The methodology of the study: the study is based on B. Bitinas (1998, 2008) and K. Kardelis (2002) methodology. Quantitative studies were carried out in general education institutions in Alytus district. The participants of the first quantitative study were the upper grade (9-12 grades) students (N=106), of the second study – representatives of various non-formal education fields (pedagogues of music, choreography, sports and arts, non-formal education specialists) (N= 110). As well, there was performed an environmental study (SWOT analysis) on the upper grade (9-12 grades) students' expression of career competencies in the school's non-formal education activities.

The theoretical research was focused on educational aspects of career competencies. The conclusion was made that the purpose of after-school activities is not limited to the occupation of students, it's a way of creating opportunities to deepen ones knowledge, capabilities, skills, necessary for the future professional activity, strengthening self-support, creativity, developing imagination, promoting sociability and strengthening self-confidence.

The results of the study: An empirical study comprised of an enquiry of the upper grade (9-12 grades) students. The results of the study revealed that non-formal school's activities help to develop the artistic, aesthetic, professional and technical capabilities, necessary for the expression of the students' career competencies. As well, students closely relate their professional activity with after-school activity, where they improve their professional capabilities and skills.

The hypothesis, that an active participation in non-formal activities develop career competencies determining student' career opportunities, was confirmed.

TURINYS

ĮVADAS.....	7
1. KARJEROS KOMPETENCIJŲ RAIŠKOS EDUKACINIAI ASPEKTAI.....	10
1.1. Karjeros kompetencijos sampratos.....	10
1.2. Karjeros kompetencijų įtaka profesijos pasirinkimu.....	13
1.3. Karjeros kompetencijų raiška neformalioje veikloje.....	19
1.4. Karjeros kompetencijų raiškos galimybės neformalioje veikloje.....	23
2. KARJEROS KOMPETENCIJŲ RAIŠKA, DALYVAUJANT MOKYKLOS NEFORMALIOJE VEIKLOJE TYRIMAS.....	26
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	26
2.2. Karjeros kompetencijų raiškos galimybės neformalioje veikloje tyrimas.....	28
2.2.1. Vyresniųjų klasių mokinių anketinės apklausos duomenų analizė.....	30
2.2.2. Neformalaus ugdymo vadovų anketinės apklausos duomenų analizė.....	42
IŠVADOS.....	51
REKOMENDACIJOS.....	52
LITERATŪRA.....	53
PRIEDAI.....	57

IVADAS

Darbo aktualumas. Šiandien visuomenei būdingi spartūs pokyčiai tiek politinėje, tiek ekonominėje, tiek socialinėje srityse. Keičiasi gyvensena, vertybės, individo santykis paties su savimi ir su pasauliu. Verslumas ir veržlumas tampa sėkmę lemiančiais bruožais, o sugebėjimas įtvirtinti save visuomenėje – kiekvieno asmeniniu uždaviniu (Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtra Lietuvoje: finansavimo alternatyvų analizė. Tyrimo ataskaita, 2008).

Tokioje terpėje sparčiai plečiasi mokymosi ir karjeros pasirinkimo alternatyvų įvairovė, tačiau kartu didėja ir socialinės rizikos laipsnis, nes daug jaunų žmonių nepajėgia rasti pusiausvyros tarp savo siekių ir visuomenėje egzistuojančių galimybių dinamikos, neturi reikiamos motyvacijos, mokymosi ir profesinės veiklos strategijų kūrimo ir įgyvendinimo gebėjimų (Kučinskienė, 2003). Todėl būtina ugdyti išsilavinusius žmones, turinčius ne tik žinių bei įgūdžių, bet ir gebėjimų surasti tinkamą veiklą gyvenime. Svarbu telkti dėmesį į žmogaus pasirengimą karjerai – ugdyti karjeros kompetenciją.

Labai svarbi mokinių karjeros kompetencijų raiškos terpė yra neformali ugdymo veikla kuri suteikia galimybes atsiskleisti jų gabumams, leidžia pagilinti ir praktiškai panaudoti žinias, įgytas pamokų metu. Šiandien dauguma Lietuvos savivaldybių pradėjo formuoti sisteminių požiūrį į neformalųjį vaiko ugdymą, kurti neformaliojo švietimo kaip socioedukacinės paslaugos kiekvienam vaikui modelį. Neformalusis švietimas laiduoja daugiau galimybių, yra lengviau prieinamas, leidžia lanksčiai reaguoti į dinamiškus darbo rinkos ir kitus pasaulinės kaitos nulemtus reikalavimus (Paurienė, 2012).

Vakarų šalyse karjeros ugdymui skiriama vis daugiau dėmesio, siūloma įvairių karjeros kompetencijų ugdymo programų bei kompetencijų įvertinimo testų (Chreptavičienė, Starkutė, 2010). Tačiau Lietuvoje karjeros kompetencijos ugdomos fragmentiškai, dažniausiai dėmesys sutelkiamas tik į atskiras karjeros kompetencijas. Be to, mūsų visuomenėje yra nusistovėjusi nuostata, kad neformalusis ugdymas nėra naudingas karjeros projektavimo kompetencijoms įgyti. Atsižvelgiant į tai, švietimo institucijos turėtų sistemingai ruošti jaunus žmones karjerai ne tik pasitelkdamos bendrąsias ugdymo programas, bet ir tobulindamos papildomojo neformaliojo ugdymo organizavimą, siekiant patenkinti skirtingus mokinių poreikius. Tai padėtų mokiniams apsispręsti, kokią studijų programą, specialybę, profesiją, darbovietę ar darbą pasirinkti, kada keisti karjeros kryptį, persikvalifikuoti ar papildomai pasimokyti (Rosinaitė; 2009).

V. Stanišauskienė (2004, 2006, 2012), A. Naseckaitė (2012) nagrinėjo, kaip padėti mokinius įgyti šiuolaikinę karjeros kompetenciją. Tyrimo rezultatai parodė, kad norint keisti profesinio orientavimo metodus ir formas, kurie padės moksleiviui rasti tinkamiausią profesinį apsisprendimą, reikia supažindinti mokytojus su šiuolaikiniame darbo pasaulyje teikiamomis

galimybėmis, mokinių ugdymo karjerai būdais ir leisti suprasti, kad tik įgyta ugdymo karjerai kompetencija, naudojama saviugdų procese, leis pasiekti laukiamo rezultato. Todėl mokytojui reikalinga šiuolaikinė karjeros kompetencija, įgalinanti vystyti savąją karjerą ir ugdymo karjerai kompetencija, apibrėžiama kaip nuostatų, žinių, gebėjimų, būtinų ugdant mokinius karjerai, sistema.

Tyrimo problema. Šiuo metu Lietuvoje yra sudarytas Švietimo ir mokslo ministerijos bei Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelis (2012), parengta profesijų patarėjų mokymo metodinė medžiaga (2008), kurioje pateikiami patarimai bei rekomendacijos mokytojams ir profesijų konsultantams, kaip efektyviau padėti mokiniams apsispręsti profesijos pasirinkimo klausimais. Taigi, ugdymo karjerai teorinės metodologinės prielaidos Lietuvoje yra pakankamai metodologiškai pagrįstos, tačiau praktinė bazė visgi dar yra nepakankama (Karjeros kompetencijų modelis, 2012). Dažnai karjeros kompetencijų ugdymo praktika mokyklose dar yra mokliškai nepagrįsta ir neretai karjeros kompetencijų ugdymas stokoja sistemiškumo šių kompetencijų ugdymui. Vyresniųjų klasių mokinių karjeros kompetencijų raiška, dalyvaujant mokyklos neformaliojo ugdymo veikloje, moksliniuose darbuose yra mažai nagrinėjama. Iš šios problemos kyla klausimas: kokios yra karjeros kompetencijų raiškos galimybės dalyvaujant mokyklos neformalioje veikloje?

Tyrimo objektas. 9-12 klasių mokinių karjeros kompetencijų ugdymo raiška.

Tyrimo hipotezė. Mokinių aktyvus dalyvavimas neformalioje veikloje sudaro galimybes karjeros kompetencijų raiškai.

Tyrimo tikslas. Ištirti 9-12 klasių mokinių karjeros kompetencijų raiškos galimybes dalyvaujant mokyklos neformalioje veikloje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti karjeros kompetencijų edukacinius aspektus.
2. Išanalizuoti vyresniųjų klasių mokinių karjeros kompetencijų raiškos ypatumus neformalioje veikloje.
3. Ištirti vyresniųjų klasių mokinių, pedagogų požiūrį į karjeros projektavimo kompetencijų raiškos galimybes dalyvaujant neformalioje veikloje.

Tyrimo metodologija: tyrimas grindžiamas B. Bitino (1998, 2008) ir K. Kardelio metodologija (2002).

Tyrimo metodai. Teoriniai: mokslinės literatūros analizė. Empiriniai: kiekybiniai duomenų rinkimo metodai. Statistiniai: tyrimo metu gautų rezultatų apdorojimas ir analizė, naudojant statistinių duomenų apdorojimo programą Excel.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Kiekybiniai tyrimai buvo atliekami Alytaus regiono bendrojo ugdymo įstaigose. Pirmame kiekybiniame tyrime dalyvavo vyresnių klasių mokiniai (9-12 klasės) (N=106), antrajame – įvairių neformalaus ugdymo krypčių respondentai: muzikos, choreografijos, sporto ir dailės pedagogai, neformaliojo ugdymo specialistai (N= 110).

Tyrimo etapai: Pirmame etape buvo atliktas vyresnių klasių (9-12 kl.) mokinių karjeros kompetencijų raiškos neformalioje veikloje mokykloje aplinkos tyrimas, kurio tikslas – širti (9-12 klasių) mokinių karjeros kompetencijų raiškos galimybes dalyvaujant mokyklos neformalioje veikloje. Buvo iširta karjeros kompetencijų raiškos aplinka, naudojant SSGG – stiprybių, silpnybių, grėsmių, galimybių analizę. Antrasis etapas – empirinio tyrimo procedūrų atlikimas: anketinės apklausos pasirengimo ir vykdymo darbai. Šiame etape atliekamas vyresniųjų klasių (9-12 klasių) mokinių ir neformalaus ugdymo vadovų karjeros kompetencijų raiškos galimybių neformalioje mokyklos veikloje tyrimas. Trečiame etape buvo atlikta statistinė duomenų analizė, kurios metu buvo analizuojami gauti duomenys ir parengta rezultatų analizė.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, 2 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūra, priedai. Darbe pateikiama 13 lentelių, 29 paveikslai.

1. KARJEROS KOMPETENCIJŲ RAIŠKOS EDUKACINIAI ASPEKTAI

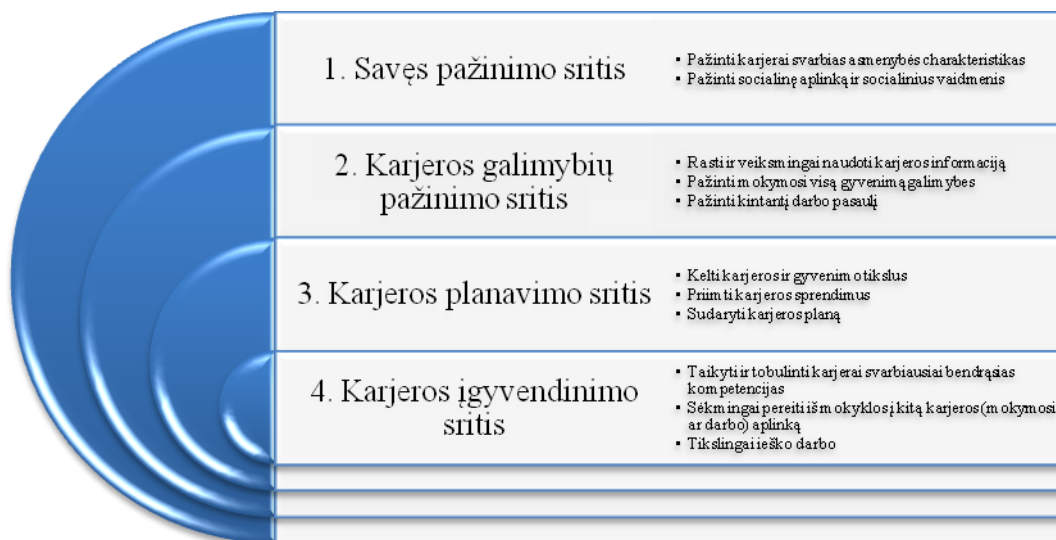
1.1. Karjeros kompetencijų sampratos

Mokslinėje literatūroje karjeros kompetencijos yra gana plačiai nagrinėjamos, skirtingi autoriai skirtingai interpretuoja karjeros kompetencijų sąvoką.

Pasak V. Stanišauskienės ir kt. (2012) karjeros kompetencijos - tai gebėjimai ir savybės būtinos prisitaikyti prie šiuolaikinio darbo pasaulio keliamų reikalavimų, įgalinantys įveikti socialinių transformacijų laikotarpiu išskylančius barjerus (Stanišauskienė, Statauskienė, Likienė, Naseckaitė, 2012).

Anot Fullan (1998), karjeros kompetencija – tai būtų asmeninės vizijos sukūrimas, domėjimasis, meistriškumas, bendradarbiavimas.

Švietimo ir mokslo ministerijos bei Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro parengtame bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelyje (2012) karjeros kompetencijos apibrėžiamos, kaip žinių, gebėjimų ir nuostatų apie save, mokymosi, saviraiškos ir darbo galimybes, karjeros sprendimų priėmimą, karjeros planavimą, derinimą su kitomis gyvenimo sritimis ir realizavimą visuma (žr. 1 pav.).

1 pav. Karjeros kompetencijų sritys
(Paimta iš „Karjeros kompetencijų modelis“, 2012)

Karjeros kompetencija, pasak V. Stanišauskienės (2004) yra visa eilė šiuolaikiniame darbo pasaulyje žmogui būtinų asmeninių savybių ir gebėjimų, kuriuos jis gali sėkmingai taikyti praktinėje veikloje. Autorė teigia, kad visų sričių gebėjimai priskiriami atitinkamai kompetencijai, kuri yra integralios karjeros kompetencijos elementas, o integralią šiuolaikinės karjeros kompetenciją sudaro keturios kompetencijos: asmeninė, socialinė, mokymosi bei profesinė (žr. 1 lentelę). Visos kompetencijos tarpusavyje susiję.

Karjeros kompetencijos ir jas laiduojantys gebėjimai (pagal Stanišauskienę, 2006)

Eil. Nr.	Kompetencijos	Gebėjimai	Paaiškinimas
1.	Asmeninės	savęs pažinimo ir savęs pristatymo gebėjimai	gebėjimai, susiję su žiniomis apie asmenybę, tų žinių taikymu savęs pažinimui bei tobulinimui
2.	Socialinės	bendravimo, bendradarbiavimo ir veikimo socialinėje aplinkoje gebėjimai	žmogaus santykį su kitais žmonėmis ir socialine aplinka harmonizuojantys gebėjimai ir savybės
3.	Mokymosi	savarankiško mokymosi ir informacijos paieškos bei taikymo gebėjimai	Tai gebėjimai, leidžiantys žmogui save ugdyti
4.	Profesinės	specifiniai profesiniai (specialybiniai) gebėjimai bei bendrieji veiklos planavimo ir organizavimo gebėjimai	specifiniai profesiniai gebėjimai bei gebėjimai ir savybės, susiję su žmogaus darbine veikla

V. Stanišauskienė (2006) akcentuoja, kad asmeninė kompetencija būtina planuojant savąjį karjerą, renkantis mokymosi įstaigą ir profesiją, todėl bendrojo lavinimo mokykloje turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys ugdant šiuos gebėjimus, kuomet formuojasi asmenybės pagrindai. Asmeninė kompetencija taip pat yra reikalinga kitoms kompetencijoms ugdytis. Savęs pažinimas ir savęs pristatymas yra šią kompetenciją laiduojantys gebėjimai. Bendrųjų kompetencijų ugdymas, asmeninės kompetencijos ugdymo tikslas – išugdyti pozityviai mąstantį, garbingą, sąžiningą, sunkumus įveikti gebantį, atsakingą savo gyvenimo kūrėją (Vidurinio ugdymo bendrosios programos, 2011).

Gebėjimai save pažinti ugdomi žiniomis apie žmogaus biologinę, psichologinę, socialinę prigimtį. Mokiniai skatinami pažinti save pasakodami apie save bei savo socialinę aplinką, išreiškia jausmus, norus, lūkesčius, atlikdami įvairius savęs pažinimo testus, fiksuodami savąją raidą bei patys vertina savo pasiekimus. Žaidžiami įvairūs dalykiniai žaidimai, kurių metu mokinys išgirsta bendraamžių bei mokytojų nuomonę apie save (Danilevičius, 2013).

Savęs pristatymo kompetencija – tai į aplinką nukreipti gebėjimai, kurie susiję su prisistatymu, atskleidžiant savo, kaip asmenybės, veiklos procesą bei rezultatą. Šiuos gebėjimus ugdyti padeda žinių apie žodinį ir vizualinį savęs, savo darbo proceso ir rezultato pristatymą įsisavinimas. Be to bendrojo lavinimo mokyklose mokiniai turi būti skatinami išreikšti savo nuomonę įvairiais klausimais žodžiu bei raštu, viešai pristatyti save bei savo darbo rezultatą (Mikštienė, 2010).

Socialinė kompetencija apima bendravimo, bendradarbiavimo ir veikimo socialinėje aplinkoje gebėjimus. Socialinė kompetencija pradedama ugdyti ikimokykliniame amžiuje, kuomet formuojasi žmogaus santykio su kitais bei su aplinka pagrindai. Tuo tarpu šių gebėjimų ugdymasis vyresniame amžiuje reikalauja daugiau pastangų (Stanišauskienė, Naseckaitė, 2012).

J. Almonaitienė (2002) išskiria keletą bendravimo aspektų: tarpusavio suvokimą, keitimąsi informacija (komunikaciją), tarpusavio sąveiką ir santykius. Visus šiuos aspektus

apima mokėjimas kalbėti, klausytis, pažinti kitą žmogų įgūdžiai, todėl mokiniams būtina puoselėti šiuos įgūdžius, pasisemti kuo daugiau žinių apie galimus konfliktų sprendimo būdus.

Švietimo ir mokslo ministerijos rekomendacijose (2010) pabrėžiama, kad svarbu ugdyti mokinių atsakomybę ir gebėjimą bendradarbiauti. Todėl mokiniai turėtų būti skatinami patys pasirinkti įsipareigojimus klasėje, vaidmenis bendroje veikloje, už kuriuos mokinys norėtų būti atsakingas. Mokiniam turėtų būti sudarytos sąlygos mokymosi veikloje daryti pasirinkimus derinant asmeninius ir klasės draugų norus.

Veikimas socialinėje aplinkoje - tai aplinkos pažinimas ir gebėjimas veikti šioje aplinkoje. V. Stanišauskienė (2006) teigia, kad karjeros sėkmė ateityje priklausys nuo mokinio gebėjimo veikti aplinkoje, todėl reikia skatinti mokinių iniciatyvas, teikiant žinių apie visuomenėje vykstančius procesus. Be to būtina įtraukti mokinius į mokyklos valdymą bei skatinti juos dalyvauti miesto ar mikrorajono bendruomenės renginiuose.

Mokymosi kompetencija suprantama kaip poreikis mokytis ir atkaklus užsibrėžto tikslo siekimas, atsakomybė už savo mokymąsi; gebėjimai planuoti ir apmąstyti mokymosi procesą ir rezultatus, išsikelti pamatuotus tolesnius uždavinius, pasirinkti mokymosi būdus; savo stiprybių ir trūkumų žinojimas, domėjimasis mokymosi pasirinkimo galimybėmis (Bendrosios programos, 2011). Anot R. Mikštienės (2010) mokymosi kompetencija sudaro sąlygas žmogaus saviugdai. Autorė nurodo, kad mokymosi kompetencijos srityje išskiriamos dvi gebėjimų grupės: savarankiško mokymosi ir informacijos paieškos bei taikymo gebėjimai. Prie savarankiško mokymosi ir informacijos žinių tvarkymo ir taikymo ji priskiria mokymosi įvairiais būdais įgūdžius. Tai visą gyvenimą trunkantis mokymasis. Svarbu žinoti, kur žinias pritaikyti, ir siekti jas profesionaliai įvaldyti. Informacijos paieškos bei taikymo gebėjimai susiję su bibliotekos išteklių ir naujausių informacinių technologijų naudojimu tikslingai informacijos paieškai bei rastos informacijos pritaikymu. Šie gebėjimai susiję su savarankiško mokymosi gebėjimais, nes dėl informacinių technologijų kaitos reikia nuolatinio budrumo ir nuolat atnaujinti žinias bei įgūdžius (Richard, 2008).

Specifiniai profesiniai (specialybiniai) gebėjimai bei bendrieji veiklos planavimo ir organizavimo gebėjimai laiduoja profesinę kompetenciją. A. Liučvaitienė, J. Paunksnienė (2011) akcentuoja, kad svarbiausiomis profesinės kompetencijos transformacijos prielaidomis laikoma: konkretaus laikotarpio visuomenės sluoksniai ir veiklos aplinka; didėjantis karjeros kompetencijos poreikis; naujų žinių ir įgūdžių įgijimo būdai, išskiriant turinio ir procedūrinės žinias; darbo rinkos dalyvių bendradarbiavimo kokybė ir siektini rezultatai, darbo rinkos pasiūlos ir paklausos neatitikimas.

Bendrojo lavinimo mokykloje specifiniai profesiniai gebėjimai nėra aktualūs, todėl šiai sričiai priskirtinas tik darbo pasaulio pažinimo gebėjimas. Gebėjimas pažinti darbo pasaulį yra

esminis veiksnys mokiniui planuojant karjerą bei sąmoningai renkantis mokymosi instituciją ar veiklos sritį (Stanišauskienė; 2004).

Bendrieji veiklos planavimo ir organizavimo gebėjimai apima situacijos analizės, tikslų kėlimo, alternatyvų paieškos ir apsisprendimo, planavimo, realizavimo, refleksijos ir įsivertinimo gebėjimus (Urbonienė, Leliūgienė, Baršauskienė, 2003). Šių gebėjimų ugdymui būtina sąlyga yra mokinių skatinimas įvardinti kiekvienos veiklos tikslą, planuoti laiką ir kitus išteklius, aptarti ir įvertinti veiklos rezultatai bei procesą. Jie turi įgyti žinių apie situacijos analizės, sprendimo priėmimo būdus, veiklos planavimą bei jos vertinimą. Stebėdami mokytojų gerai suplanuotos veiklos pavyzdžius, vykdydami projektinę grupių veiklą bei dalyvaudami mokymosi ir užklausinės veiklos planavimo procesuose gali išugdyti gebėjimą planuoti bei organizuoti veiklą (Souto-Otero, Manuel, Schaepkens, Bogner, 2012).

Anot V. Rosinaitės (2009), karjeros kompetencijos pradedamos ugdyti jau pradinėse klasėse ir vėliau sistemingai ugdomos visose švietimo sistemos grandyse. Pirmiausiai pradedama nuo žinių, suvokimo, toliau taikomi įgūdžiai bei gebėjimai ir užbaigiama vertinimu, kai ugdomasis visiškai įsisąmonina kompetencijų svarbą karjerai, geba jomis pasinaudoti valdydamas savo asmeninę karjerą.

Siekiamos išugdyti karjeros kompetencijos formuoja ugdymo karjerai turinį, kuris integruojamas į bendrąjį ugdymą ir profesinį mokymą, atsižvelgiant į mokinių amžiaus tarpsnio sąlygotus suvokimo bei patirties ypatumus (V. Stanišauskienė, A. Naseckaitė, 2012).

Kaip teigia (Makštienė, 2010) karjeros kompetenciją sudaro daug šiuolaikiniame darbo pasaulyje žmogui būtinų gebėjimų, kuriuos jis sėkmingai gali taikyti praktinėje veikloje.

Apibendrinant galima teigti, kad karjeros kompetencijos sąvoka grindžiama mokinio gebėjimais ir įgūdžiais. Tiek formalus, tiek neformalus ugdymas mokykloje mokiniams suteikia pakankamas kompetencijas, reikalingas tolesnei karjerai, o jų plėtojimas padeda sėkmingiau įsitvirtinti darbo rinkoje, pačioje visuomenėje, mokytis ir studijuoti.

1.2. Karjeros kompetencijų įtaka profesijos pasirinkimui

Socialinis gyvenimas anksti reikalauja suvokti savo pašaukimą. Svarbu yra darbo jautimas, intelektualiniai, praktiniai gebėjimai, charakterio savybės, polinkis į tam tikrą veiklą, kurioje žmogus gali išvelgti gyvenimo prasmę ir norą dirbti.

Anot, A. Gumuliauskienės ir kt. (2002), pasaulyje, kuris nuolat keičiasi, kai lankstumas ir prisitaikymas tampa svarbiausiomis asmens savybėmis, reikėtų žmones skatinti ne tik protingai rizikuoti, bet ir mokytis. Autorių teigimu savarankiškumas yra viena iš geriausių

savybių, tačiau ne viską galime padaryti vieni. Kiekviename gyvenimo ir karjeros etape reikalinga pagalba ir parama iš žmonių, kuriais pasitikime.

L. Jovaiša (1999), pašaukimą traktuoja kaip:

- 1) asmenybės gabumus, kurie skatina profesinio pašaukimo pasirinkimą;
- 2) visuomeninės pareigos atlikimą;
- 3) savuoju gyvenimu įgalinti prasmingą veiklą.

Asmenybė geriausiai save pažįsta aktyviai dalyvaudama visuomenės gyvenime, tiesiogiai bendraudama, pažindama aplinką.

D. Antinienė ir kt. (2009) knygoje „Psichologija studentui“ teigia, kad „Aš vaizdas“ – tai sprendimų ir vaizdinių apie save sistema. Tai savęs paties įsivaizdavimas. Norėdami geriau pažinti save kaip asmenybę, turėtume „Aš vaizde“ skirti du aspektus:

1) Žinias apie save (tai ne tik žinojimas, kas mums būdinga, bet ir kiek ryškūs vieni ar kiti bruožai).

2) Savosios vertės jausmą (savęs įvertinimas) – tai požiūris į save patį.

Savęs vertinimas kaip asmenybės – sudėtingas procesas, kuris atspindi nuomonę apie save, savęs vertinimo lygius. Kiekvienas žmogus pasirinkdamas profesiją išreiškia save, dėl to yra išskiriami keli asmenybės tipai (Danilevičius, 2013).

Individas turi pažinti save kaip individualybę, plėsti savo įvaizdį, tenkinti poreikius siekdamas savęs bei darbo pasaulio pažinimo, gyvenimo prasmės suvokimo, saugumo, įsitvirtinimo darbo rinkoje, visuomeninėje aplinkoje (Gumuliauskienė ir kt., 2002).

Kiekvienas žmogus, norėdamas įsitvirtinti darbo rinkoje turėtų domėtis ir suvokti šiandienos rinką, jos pasiūlą ir paklausą. Tai yra vieni iš svarbiausių veiksnių, turinčių įtakos pasirenkant darbo pobūdį.

Svarbiausią dėmesį renkantis profesiją bei specialybę reikėtų skirti specialiųjų gebėjimų ir jų išsivystymo lygiui nustatyti (Urbonienė, Leliūgienė, 2004). Tai veikia žmogaus gebėjimų plėtotę. Tarp asmenybės gebėjimų užuomazgų išsivystymo, polinkio ir interesų atitinkamai veiklai yra abipusis ryšys (Gumuliauskienė ir kt., 2002).

Polinkiai į kurią nors darbo ar kūrybos sritį yra tos srities gebėjimų plėtotės veiksnys. Anot D. Valeckienės (2006), „besirenkant profesiją, svarbus vaidmuo atitenka ir polinkiams, jie atlieka žmogaus emocinį santykį su konkrečiu darbu. Interesas pasireiškia asmenybės pažinimu ir atrenkamuoju emociniu kryptingumu“.

Spręsdami, kokią profesiją pasirinkti, reikėtų nustatyti, kuri iš vertybių stipriausiai sąveikauja su žmogaus asmenybe. „Vertybė – tai kokybė, kuri ką nors daro geidžiamesnį. Planuodami profesinę karjerą, konstruojame savo darbo vertybių sistemą, kuri gali padėti pasirinkti darbą, padaryti jį prasmingesnį, tikslingesnį“ (Gumuliauskienė ir kt., 2002, p. 12).

2 pav. **Profesijos pasirinkimui svarbios vertybių grupės**
(Paimta iš „Profesinės karjeros vadovas“, 1998)

Profesijos pasirinkimui svarbios trys vertybių grupės (Profesinės karjeros vadovas, 1998) (žr. 3 pav.):

1) Kultūros vertybės. Priskiriamos šios: pasitikėjimas savimi, nepriklausomybė, kitų teisių gerbimas, tolerancija kitų nuomonei, visi žmonės lygūs, siekimas asmeninės gerovės, lojalus organizacijos narys, lojalus šaliai, praktiškas, tikras individualistas, išsilavinęs, atsakingas, atsipalaidavęs, kūrybingas ir kt. Tačiau visuomenėje pastebima, kad vienos kultūrinės vertybės individui turi didelę reikšmę, kitos neturi. Dažnai šios vertybės konfliktuoja ir žmogui sunku apsispręsti, kurios turėtų nulemti vienus ar kitus pasirinkimus. Individo vertybės ilgainiui keičiasi ir šie pokyčiai priklauso nuo individo sąveikos su kultūra ir asmenybės.

2) Asmeninės vertybės. Dažniausiai akcentuojamos ekonominės, socialinės, politinės, religinės, estetiškos ir pan. vertybės. Asmeninės vertybės pabrėžia, kas individui svarbiausia.

3) Darbo vertybės. Svarbiausios vertybės, kurios padės Jums įvertinti, kas reikšminga, o kas nesvarbu.

Vertybių polinkių, interesų bei gebėjimų indentifikavimas, analizė, abstraktavimas yra pirmas žingsnis priimant svarbius racionalius sprendimus, kurie vėliau plėtojami ir realizuojami gyvenimo realybėje.

A. Gumuliauskienės ir kt. teigimu (2002), savęs, darbo rinkos pažinimas ir jos analizė veikia jaunų žmonių apsisprendimą siekiant įsitvirtinti darbo pasaulyje. Siekdami įsitvirtinti

jauni žmonės turėtų gerai išmanyti sprendimo sudedamuosius komponentus, kurie padeda įvertinti savo galimybes siekiant užsibrėžto tikslo bei nukreipia į planingą ir efektyvią strateginę veiklą. Leidinyje (Profesinės karjeros vadovas, 1998) pateikiami aštuoni darbo paieškos žingsniai:

1) Įsisąmoninimas. Šis etapas padeda pripažinti, suvokti problemą bei skatina siekti užsibrėžtos profesijos plėtojant kompetenciją, siekiant atitinkamo išsilavinimo lygio, kryptingos mokymo ar studijų programos pasirinkimo.

2) Alternatyvų iškėlimas. Šiame etape profesijas asmenybė sugrupuoja į potencialias, kurios patinka, bei alternatyvias, kurios gali būti renkantis planuojamą profesinę sritį.

3) Informacijos rinkimas. Tai informacijos apie norimą profesiją rinkimas (pasirinktos profesijos apibrėžimas, galimos perspektyvos, išsilavinimo reikalavimai, mokymo ar studijų programų pasirinkimas; reikalingi gebėjimai ir t.t.) bei nustatymas, ar savoji kompetencija atitinka pasirinktą profesiją.

4) Aplinkos studijavimas. Tai socialinės, ekonominės, politinės šalies situacijos analizė, siekiant įvertinti aplinkos įtaką profesijos pasirinkimui, bei jos tolesnės perspektyvos galimybes.

5) Savęs pažinimas. Asmenybės savianalizė.

6) Sprendimas. Šiame etape reikės analizuoti, apibendrinti informaciją apie save, profesijas, aplinką ir padaryti išvadas apie savo profesinės karjeros kryptį ateityje.

7) Sprendimo taikymas. Tai siekimas pritaikyti savo pasirinktą racionalų/neracionalų sprendimą realiame gyvenime, visuomeninėje veikloje. Sprendimo taikymą realiame gyvenime atspindi darbo paieškos galimybes.

8) Grįžtamasis ryšys. Gaunamų rezultatų įvertinimas. Šis etapas taikytinas tik tada, kai asmenybė jau įsitvirtina arba neįsitvirtina darbo rinkoje bei gali analizuodama savo veiklą nusakyti plusus ir minusus, kad galėtų priimti vienokį ar kitokį sprendimą siekdama įsitvirtinti darbo rinkoje.

Karjeros planavimas yra visą gyvenimą trunkantis procesas, tačiau, anot psichologų, jis bus paprastesnis, jei šio kelio pradžioje jaunuoliai bent pamėgins susivokti, ką jiems patinka veikti ir kas sekasi. Karjeros pasirinkimas yra svarbus žmogaus gyvenime, nes nuo darbo pobūdžio sėkmės priklauso socialinė padėtis (Nazelskis, 2010). Profesijos pasirinkimas jau prasideda vaikystėje, o vėliau ryškėja jo polinkis, gabumai ir pašaukimas. Išskiriamos keturios veiksmų grupės: socialiniai-ekonominiai, ugdymo, psichologiniai, sveikatos (žr. 3 pav.).

3 pav. **Veiksniai įtakoiantys profesijos pasirinkimą**
(Paimta iš L. Jovaiša „Profesinio orientavimo ir konsultavimo psichologija“, 2009)

Kai kuriuose šaltiniuose karjeros planavimo veiksniai skirstomi į išorinius ir vidinius arba socialinius ir subjektyvius.

R. Kučinskienė (2003) taip pat išskiria dvi veiksmų grupes: objektyvieji (išoriniai) veiksniai: šiuolaikinio globalinio, nacionalinio ir regioninio vystymosi tendencijos bei atitinkami ekonominio ir socialinio gyvenimo, bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo, darbo rinkos užimtumo ir pan. sistemų ir posistemų parametrai; subjektyvieji (vidiniai) veiksniai: žmonių asmeninio tapatumo suvokimas ir kūrimas, gyvenimo ir karjeros tikslų sąsajos, išsilavinimas, nuostatos karjeros ir jos vystymo atžvilgiu ir kt. (Kučinskienė, 2003).

A. Sakalas ir A. Šalčius (1997) taip pat skirsto į dvi grupes. Autorių teigimu išoriniams veiksniams priskiriami socialiniai veiksniai (tėvų socialinė padėtis, mokslo įstaigų artumas, tėvų išsilavinimas bei darbas, šeimos vertybinės nuostatos), ekonominiai veiksniai (šalies ekonominė situacija, darbo rinkos tendencijos ir padėtis), visuomeniniai veiksniai (požiūris į išsilavinimą, požiūris į darbą, visuomeninių vertybių sistema).

A. Urbonienė ir I. Leliūgienė (2004) reikšmingiausius profesinio pasirinkimo veiksmus skirsto į dvi grupes: sociokultūriniai veiksniai – profesijos statusas, lyčių stereotipai ir socialinis pagrindas ir asmenybiniai veiksniai – tai profesinis pašaukimas, profesinis interesas, profesinis tinkamumas, vertybės, patirtis, amžius ir asmeniniai motyvai ir poreikiai.

Akivaizdu, kad karjeros projektavimas neformalioje veikloje turėtų būti orientuotas į mokinio savęs visapusišką pažinimą, profesinio tapatumo formavimąsi, profesinių vertybių ir lūkesčių nustatymą bei profesijos pasirinkimo gebėjimų ugdymą.

Veiksnius galima skirstyti į išorinius (susijusius su individo aplinka) ir vidinius (susijusius su pačiu individu). Tačiau šie veiksniai nėra vieni nuo kitų atskirti. Jie tarpusavyje susiję. Todėl svarbu išsiaiškinti, kurie veiksniai nulemia tyrimo dalyvių profesinį apsisprendimą.

E. Danilevičius (2013) nagrinėdamas asmens individualiojo pašaukimo unikalumą ir jo atradimo svarbą asmenybės egzistencijai nurodo, kad kiekvienas žmogus turi savo asmeninę gyvenimo misiją ir jaučia vidinį poreikį įgyvendinti savo pašaukimą, kurio niekaip negalima pakeisti. Tiek šis kiekvieno asmens uždavinys, tiek galimybė jį įgyvendinti yra unikalūs, nes niekas negali pakartoti individualaus žmogaus gyvenimo. Sąmoningas asmens profesijos pasirinkimas sukuria jo gyvenimo ir veiklos kryptį.

2 lentelė

J. Holland asmenybės orientacijos ir jų ryšys su profesija (pagal Danilevičių, 2013)

Eil. Nr.	Tipas	Ypatumai
1.	Realistinė	Pirmenybė teikia veiklai, apimančiai tikslą, tvarkingą arba metodišką objektą, įrankių, įrangos arba gyvūnų valdymą. Turi fizinio darbo, mechaniko, elektriko, žemės ūkio, techniko gebėjimų. Save laiko praktišku ir konservatyviu, turinčiu techninių ir sportinių, bet ne socialinių įgūdžių. Vertina tai, kas konkrečiu ir apčiuopiama (materialinį atlyginimą už pasiekimus). Vengia kontaktų su žmonėmis. Profesijos: dailidė, sunkvežimio vairuotojas.
2.	Tyrintojas	Teikia pirmenybę veiklai, kuriai būdinga stebėjimas, simboliškumas, sistemingas ir kūrybiškas fizinių, biologinių ir kultūros reiškinų tyrinėjimas. Turi gabumų mokslui ir matematikai. Save laiko turinčiu mokslininko sugebėjimų, intelektualiu, skeptišku, analitišku, neturinčiu vadovavimo įgūdžių, vertina mokslų, žinias ir jų plėtimą. Vengia vaidmenų, kuriems reikalingos įtikintojo arba prekyautojo savybės. Profesijos: psichologas, mikrobiologas.
3.	Meninis	Pirmenybė teikia neapibrėžtai, laisvai nesisteminei veiklai, apimančiai meno formą arba objektų kūrimą. Turi menins kalbos, dailės, muzikos, aktorinių arba rašytojo gabumų, tačiau neturi klerko arba verslininko įgūdžių. Save laiko originaliu, išraiškingu, nestandartišku, nepriklausomu. Vertina kūrybinę raišką. Vengia rutinos ir prisitaikymo. Profesijos: kompozitorius, dizaineris.
4.	Socialinis	Teikia pirmenybę veiklai, susijusiai su pagalba kitiems, mokymu, gydymu, švietimu arba ugdymu. Sugeba bendrauti, tačiau stokoja fizinio arba techninio darbo įgūdžių. Save laiko empatišku, kantriu, paslaugiu, suprantančiu kitus, sugebančiu mokyti, bet neturinčiu gabumų techniniam ir moksliniam darbui. Vertina etinę, socialinę, visuomeninę veiklą. Vengia mechaniško ir techninio darbo. Profesijos: mokytojas, dvasininkas.
5.	Vadovas	Teikia pirmenybę vadovavimui, įtikinėjimui. Turi vadovavimo, bendravimo ir įtikinėjimo gabumų. Stokoja gabumų moksliniam darbui. Save suvokia kaip populiarų, visuomenišką, pasitikintį savimi, agresyvų, turintį vadovavimo ir iškalbos gabumų, bet neturintį mokslininko sugebėjimų. Vertina materialinę ir socialinę padėtį. Vengia mokslinių ir intelektinių temų. Profesijos: vadyba, prekyba.
6.	Tradicinė	Mėgsta veiklą, apimančią tvarkos, šablonų, standartų nustatymų ir palaikymų, pavyzdžiui, dokumentų, duomenų tvarkymą, verslo dokumentų ir duomenų apdorojimo įrangos valdymą. Pasižymi kanceliariniais skaičiavimo ir sisteminio verslo įgūdžiais, stokoja meninių gebėjimų. Save laiko prisitaikančiu, tvarkingu, turinčiu kanceliarinių ir skaičiavimo gabumų. Vertina ekonominius ir komercinius pasiekimus, valdžią. Vengia neapibrėžtos ir nestruktūruotos veiklos. Profesijos: buhalteris, redaktorius.

D. Valeckaitės (2006) teigimu, profesijos rinkimasis yra įtakojamas daugelio kintamųjų tarpusavio sąveikos. Dalis jų apima paties individo ypatybes, kai kurie – aplinkos bruožus. Tyrimais įrodyta, kad profesijos pasirinkimą ir asmenybės orientaciją lemia intuicija ir lytis (Valeckienė, 2006). Autorės nuomone, J. Holland pastebėjo, jog žmogus stengiasi pasirinkti darbą, atitinkantį jo asmenines savybes. Šio mokslininko pateikta tipologija, aprašanti šešias pagrindines asmenybės orientacijas ir jų įtaką profesijos pasirinkimui, gali padėti suprasti individo karjeros kryptį, darbinės veiklos raidą, pasitenkinimą ja, aspiracijas ir pasiekimus (žr. 2 lentelę).

R. Kučinskienės teigimu (2003), žmonėms yra labai svarbu vystyti savo karjerą ir tai yra nuoseklus organizuotas, valdomas procesas. Šis procesas padeda formuoti savarankiškiems karjeros vystymo gebėjimams, laiduojantiems racionalų planų kūrimą ir įgyvendinimą. Taigi, karjeros kompetencijos dėka ugdymas karjerai tampa aiškesnis ir produktyvesnis.

Mokinių karjeros ugdymu siekiama, kad mokiniai pažintų karjerai svarbias asmenybės charakteristikas, socialinę aplinką ir socialinių vaidmenų įvairovę, rastų ir efektyviai naudotų karjeros informaciją bei pasinaudotų mokymosi visą gyvenimą galimybėmis, remdamiesi išsamiau savęs ir darbo pasaulio pažinimu, priimtų adekvačius karjeros sprendimus, remdamiesi asmenine ateities vizija, keltų karjeros tikslus, sudarytų ir nuolat atnaujintų karjeros planą, mokymosi ir laisvalaikio veiklose taikytų ir tobulintų karjerai svarbiausias bendrąsias kompetencijas, būtų pasirengę sėkmingai pereiti į kitą karjeros (mokymosi ar darbo) aplinką ir ieškoti darbo (Ugdymo karjerai programoje, 2012). Taigi, mokyklose ugdomos karjeros kompetencijos yra itin svarbus veiksnys, nulemiantis profesijos pasirinkimą. Tuo tarpu mokyklose neabejotinai yra sudaromos sąlygos šių kompetencijų plėtojimui.

Apibendrinant galima teigti, kad profesijos pasirinkimą lemia daugelis išorinių ir vidinių veiksnių. Didelę įtaką turi šeima, iš kurios jaunuolis ateina susiformavęs tam tikrus įgūdžius, požiūrį į darbą. Įtaką daro paties jaunuolio charakteris, interesai, polinkiai ir kt. Norint išsirinkti sau tinkamą procesiją, reikia sukaupti tam tikras žinias: pažinti save, darbo, profesijų pasaulį. Profesijos rinkimosi veiksnių svarbą ir prioritetus nulemia konkreti besirenkančiojo jaunuolio profesiją ir pedagoginės, psichologinės pagalbos besirenkančiajam situacija.

1.3. Karjeros kompetencijų raiška neformalioje veikloje

Neformalusis ugdymas yra kryptinga veikla, padedanti vaikui įgyti kompetencijas, tapti sąmoninga asmenybe, sugebančia atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai veikti visuomenėje bei prisitaikyti prie kintančios aplinkos (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2006).

L. Paurienė (2012) neformalųjį švietimą apibūdina, kaip malonų ir įdomų žinių, įgūdžių ir kompetencijų įgijimo būdą, o ne paprastą laisvalaikio praleidimą. Neformalusis švietimas nėra pažinimas dėl pažinimo, jo paskirtis – tenkinti poreikius, kurie užtikrina gyvenimo kokybę dabar ir ateityje.

Neformaliojo vaikų švietimo paskirtis – tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais (LR Švietimo įstatymas, Valstybės žinios, 1991, 16 straipsnis).

Švietimo – formaliojo ir neformaliojo – misija „padėti asmeniui suvokti šiuolaikinį pasaulį, įgyti kultūrinę bei socialinę kompetenciją ir būti savarankišku, veikliu, atsakingu žmogumi, norinčiu ir gebančiu nuolat mokytis ir kurti savo bei bendruomenės gyvenimą“ (Valstybinės švietimo strategijos 2013–2022 metų nuostatose, 2012). Šiame dokumente teigiama, kad „Lietuvos švietimas yra grindžiamas pagrindinėmis tautos, Europos ir pasaulio kultūros vertybėmis: asmens nelygstamos laisvės ir orumo, artimo meilės, prigimtinių žmonių lygybės, žmonių laisvių ir teisių, tolerancijos, demokratiškos visuomenės santykių teigimu. Švietimas ugdo asmens nusistatymą ir gebėjimą remtis šiomis vertybėmis savo gyvenime ir veikloje“.

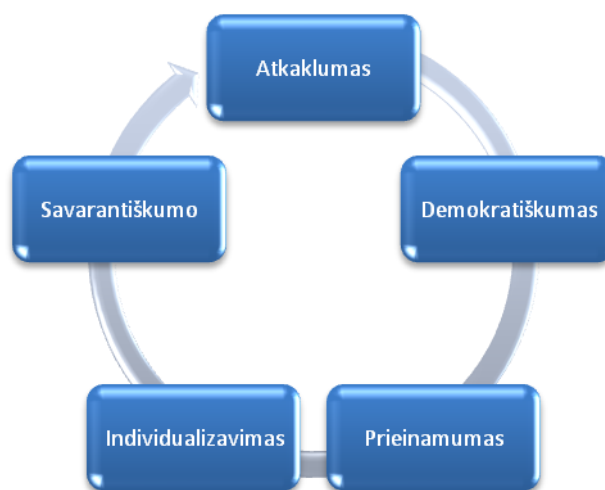
Neformaliojo vaikų švietimo vaidmuo įgyvendinant užimtumo, prevencijos ir edukacines programas, lemiančias sėkmingą vaikų ir jaunimo socializaciją, ugdančias jų kultūrinę brandą, pilietiškumą, socialinius įgūdžius, saviraišką, gebėjimus ir polinkius yra itin ryškūs (Vaikų ir jaunimo socializacijos programa, 2004).

Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2006) neformaliojo vaikų švietimo tikslas yra per kompetencijų ugdymą formuoti asmenį, gebantį tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, padėti tenkinti pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius.

Neformaliojo vaikų švietimo uždaviniai: ugdyti ir plėtoti vaikų kompetencijas per saviraiškos poreikio tenkinimą; ugdyti pilietiškumą, tautiškumą, demokratišką požiūrį į pasaulėžiūrų, įsitikinimų ir gyvenimo būdų įvairovę; lavinti gebėjimą kritiškai mąstyti, rinktis ir orientuotis dinamiškoje visuomenėje; spręsti socialinės integracijos problemas: mažiau galimybių turinčių (esančių iš kultūriškai, geografiškai, socialiai ekonomiškai nepalankios aplinkos ar turinčių specialiųjų poreikių), ypatingų poreikių (itin gabių ir talentingų) vaikų, iškritusių iš švietimo sistemos, integravimas į visuomeninį gyvenimą, socialinių problemų sprendimas; padėti spręsti integravimosi į darbo rinką problemas.

J. Ruškus, D. Žvirdauskas, V. Stanišauskienė (2009) teigia, kad rezultatas, į kurį orientuotas neformalusis vaikų švietimas, yra su karjeros kompetencija susiję keturios kompetencijos pagal keturias pagrindines sritis.

Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje, neformaliajame vaikų švietime laikomasi penkių principų (žr. 2 pav.). Aktualumo principas – neformaliojo vaikų švietimo siūlomų veiklų pasiūla skirta socialinėms, kultūrinėms, asmeninėms, edukacinėms, profesinėms ir kitoms kompetencijoms ugdyti; demokratiškumo principas – mokytojai, tėvai ir vaikai yra bendro ugdymosi proceso kūrėjai, kartu identifikuoja poreikius; prieinamumo principas – sudaromos visos sąlygos vaiko kompetencijoms ugdytis per pasirinktą veiklą. Siūlomos veiklos ir mokymosi būdai yra prieinami visiems vaikams pagal amžių, išsilavinimą, turimą patirtį, neatsižvelgiant į socialinę padėtį; individualizavimo principas – ugdymas individualizuojamas pagal kiekvienam vaikui reikalingą kompetenciją, atsižvelgiant į jo asmenybę, galimybes, poreikius ir pasiekimus; savanoriškumo principas – vaikai laisvai renkasi švietimo teikėją, tinkamiausias veiklas kompetencijoms ugdyti, dalyvauja jose savo noru ir niekieno neverčiami.

4 pav. **Neformaliojo vaikų švietimo principai**
(Paimta iš „Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija“, 2006)

Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjai yra neformaliojo vaikų švietimo mokyklos, kurių pagrindinė veikla yra neformalusis vaikų švietimas, formaliojo švietimo mokyklos, turinčios teisę dirbti pagal neformaliojo vaikų švietimo programas, ir laisvieji mokytojai (Ruškus, Žvirdauskas, Stanišauskienė, 2009).

2014 metais atliktas tyrimas parodė, kad jaunimas dalyvavęs neformaliojo švietimo veikloje, lengviau įsidarbina ir dirba daug produktyviau. Autoriai akcentuoja, kad neformalia veikla įgyta patirtis bei kompetencijos yra pagrindinė priemonė, padedanti darbinėje veikloje (Palanchon, Earnshaw, Wärner, Talebi, 2014).

2012 metais Europos jaunimo forumas (YFJ) inicijavo reprezentatyvų visą Europos Sąjungą apimančią tyrimą „Jaunimo organizacijų teikiamo neformaliojo ugdymo poveikis jaunimo įsidarbinimui“, kurį atliko Bath universitetas kartu su konsultacine įmone GHK (Didžioji Britanija). Tyrimo tikslas buvo identifikuoti, kokias kompetencijas ugdo jaunimo organizacijos ir kokių labiausiai pageidaujama darbo rinkoje. Šio tyrimo rezultatai pagrindė neformaliojo

ugdymo indėlio naudą į darbo rinką įsilieti siekiantiems jaunuoliams, nes jaunuoliai, kurie dalyvavo neformalioje veikloje turėjo daug geresnius įgūdžius ir kompetencijas darbinei veiklai (Souto-otero ir kt., 2012).

Neformaliame ugdyme su ugdytinių kompetencijomis susiję procesai apibendrintai suvokiami kaip: neformaliajame vaikų ir jaunimo švietime įgytų kompetencijų pripažinimas, vaikų neformaliosios veiklos užskaitymas mokymo įstaigose, pagalba vaikui/ jaunuoliui, per neformalų švietimą atskleidžiant jo polinkius ir esminius poreikius, vidaus tvarka ir/ ar ritualai, motyvuojantys ugdytinius, ugdytinių ir ugdytojų darbo įvertinimai ir įsivertinimai ugdymo ar savišvietos proceso metu (Kalvaitis, Mieželis, 2012).

Mokslininkų teigimu (Ruškus ir kt., 2009) neformaliojo vaikų švietimo vertė taip pat yra ta, kad jis, yra raktas į karjerą. Neformalusis vaikų švietimas atveria daug galimybių įvairiems studijų ir profesiniams pasirinkimams. Geriausiai praktiškai įgyvendinama tai, kad koncentruojamasi į vieną veiklos sritį, tikėtina, pagal interesus ir/ar ateities profesines projekcijas.

Neformalusis švietimas kur kas įvairiapusiškesnis už formalųjį. Europoje neformalusis švietimas reiškia solidarumą, bendrumą, grupinį mokymą ir socialinius įgūdžius, tuo tarpu formaliojo ugdymo centre – tai individualūs pažintiniai pasiekimai. Neformalusis ugdymas vaikams ir jaunimui yra gerokai patrauklesnis nei formalusis mokymasis. Jį galima sėkmingai išnaudoti sprendžiant visai Europai opias jaunimo nesimokymo ir iškritimo iš mokyklinės ugdymo sistemos bei socialinės atskirties problemas. Būtent neformalusis švietimas laiduoja daugiau galimybių, yra lengviau prieinamas, leidžia lanksčiai reaguoti į dinamiškus darbo rinkos ir kitus pasaulinės kaitos nulemtus reikalavimus (Paurienė, 2012).

Be to neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tinklas yra gana stabilus, dauguma Lietuvos savivaldybių pradėjo formuoti sisteminių požiūrį į neformalųjį vaiko ugdymą, kurti neformaliojo švietimo kaip socioedukacinės paslaugos kiekvienam vaikui modelį (Kvieskienė, Petronienė, 2007).

Apibendrinant galima teigti, kad dalyvaudami neformaliojo ugdymo veikloje, mokiniai įgyja įvairių kompetencijų, būtinų asmeniniam, visuomeniniam ir profesiniam gyvenimui. Šios kompetencijos turi tiesioginę įtaką ne tik sėkmingam jo ugdymui(si) formaliojo švietimo sistemoje, bet ir padeda vaikui tapti brandžia asmenybe, gebančia spręsti savo problemas, aktyviai veikti visuomenėje bei kryptingai ruoštis savo profesiniai veiklai. Mokinių karjeros kompetencijų raiška mokyklos neformalioje veikloje susijęs su keturiomis kompetencijomis pagal keturias pagrindines sritis: savęs pažinimo, karjeros galimybių pažinimo, karjeros planavimo, karjeros įgyvendinimo sritimis, todėl popamokine veikla siekiama ne tik užimti mokinius, bet ir suteikti galimybes gilinti žinias, gebėjimus, įgūdžius reikalingus tolimesnei

profesinei veiklai, stiprinanti savarankiškumą, kūrybiškumą, lavinanti vaizduotę, skatinanti komunikabilumą bei stiprinant pasitikėjimą savimi.

1.4. Karjeros kompetencijų raiškos galimybės neformalioje veikloje

Anot N. Barkevičienės (2011), neformali veikla suteikia daugiau laisvės ir įvairovės planuojant mokinių veiklą. Popamokinė veikla organizuojama atsižvelgiant į vaikų interesus. Ji motyvuojama savanoriškumo principu, todėl yra neprivaloma. Viena iš neformalios veiklos ypatybių - tai savarankiški mokinių užsiėmimai. Be abejo, jiems vadovauja pedagogai, tačiau juos inicijuoja dažniausiai patys mokiniai. Kuo vyresni mokiniai, tuo daugiau ši iniciatyva ir savarankiškumas panaudojami. Kitas neformalios veiklos principas - neapibrėžtumo principas. Šios veiklos turinys neturi griežtų apibrėžtų programų. Popamokinei veiklai taip pat būdingas nuoseklumo ir vientisumo principas. Kad veikla būtų sėkminga, svarbu, kad joje nebūtų šuolių, įtampos ir pernelyg didelio atsipalaidavimo. Ypač svarbu, kad popamokinėje veikloje mokinys rastų tai, kas jam reikalinga, ko jis ieško. Be to, norint tobulinti popamokinę veiklą, reikėtų stengtis, kad mokinio motyvacinėje sferoje imtų vyrauti doroviniai motyvai. Nuo to, kokių motyvų vedami mokiniai dalyvauja popamokinėje veikloje, priklauso ne tik jų asmenybės kryptingumas ir dorovinis vientisumas, bet ir mokyklos dorovinė atmosfera, palankus psichologinis klimatas.

Neformali veikla mokykloje yra kompetencijų ir įgūdžių lavinimas. Didžiausias dėmesys skiriamas kompetencijoms, kurios yra neatsiejamoms nuo jauno žmogaus savęs realizavimo aktyvioje tikslingoje veikloje.

Kaip teigia Dapkienė (2002), iki šiol neformalus ugdymas buvo tapatinimas su laisvalaikiu, papildomu ugdymu. Tačiau šiuolaikiniam žmogui vien žinių neužtenka, reikia ir tam tikrų kompetencijų. Įsivedus terminą „neformalus ugdymas“, apibrėžus naujus tikslus ir metodus, keičiama ir jo vieta švietimo sistemoje.

Kultūros įstaigų darbuotojai yra viešąsias paslaugas teikiantys darbuotojai. Muziejai, bibliotekos, kultūros centrai ir kitos įstaigos yra svarbios neformaliojo švietimo kontekste, kad jos ne tik teikia išteklius savišvietai, bet ir turi ir neformaliojo neprofesinio švietimo teikėjo potencialą. Kompetencija yra pagrindinis reikalavimas žmogui šiuolaikinės karjeros plėtotės kelyje.

Profesinio informavimo, konsultavimo ir orientavimo programoje (2005) pabrėžiama, kad profesinis informavimas bei mokinio ugdymas karjerai yra svarbūs švietimo ir ugdymo sistemos, o kartu darbo rinkai, siekiant, kad pagerėtų jų tarpusavio sąveika. Jos pripažįstamos

kaip svarbiausias mokymosi visą gyvenimą strategijos elementas ir tai yra vienas Europos komisijos memorandumo dėl mokymosi visą gyvenimą prioritetų.

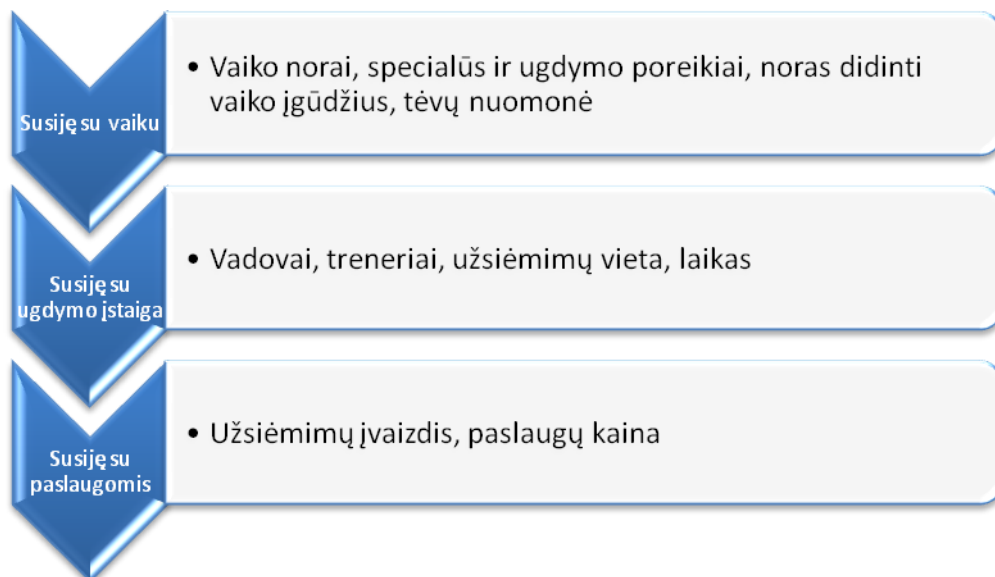
Mokykloje ypač reikalingas profesinis konsultavimas ir orientavimas mokyklinio amžiaus jaunimui. Pagrindinės, bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos mokiniai turi rinktis mokymosi profilį, pakraipą, sieti pasirinkimą su būsima veikla ateityje.

Profesijos rinkimasis, karjeros projektavimas, ugdymas karjerai, profesinis konsultavimas ir orientavimas – tai vieni iš pagrindinių klausimų būtinų spręsti Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose (Profesinio orientavimo strategija, 2003).

Pasirengimas profesinei karjerai vyksta mokymosi bendrojo lavinimo mokykloje laikotarpiu, todėl mokyklai tenka ypatingas vaidmuo – padėti suderinti mokinio siekius ir galimybes bei juos pritaikyti prie nuolat besikeičiančios visuomenės socialinių ir ekonominių poreikių. Mokykloje mokiniams reikia padėti kuo geriau pažinti save, išsiaiškinti, ką jie mėgsta, ko jie nori, kam turi pašaukimą. Mokykloje mokiniai turi rasti poreikius ir galimybes atitinkančią veiklą ir ugdyti savo kūrybines galias. Šiandien ypač svarbu išmokyti jauną žmogų savarankiškai bei kartu su kitais spręsti savo bei visuomenės gyvenimo problemas, padėti įgyti dalykinį ir kultūrinį raštingumą bei žinias ir gebėjimus savarankiškam gyvenimui, parengti tolesnėms studijoms, veiklai.

Lietuvos švietimo koncepcijoje (2006) vienas esminių pagrindinio ugdymo uždavinių – įtvirtinti ir sustiprinti mokinių motyvus pasirengti tolesnėms studijoms ir profesinei veiklai. Svarbiausias profiline mokyklos uždavinys – padėti mokiniui pasirinkti tinkamiausią jo polinkius, interesus ir gabumus atitinkantį ugdymosi kelią, sudaryti pagrįstą nuomonę dėl jam tinkamiausios tolesnės veiklos, t.y. profesijos bei karjeros pasirinkimo.

Prielaidos, leidžiančios vykdyti profesinio informavimo, konsultavimo ir orientavimo programos įgyvendinimą mokykloje yra mokymas rinktis arba savęs (mokinio) atradimas ir galimybių, siekių bei norų realizavimas. Visa tai numatyta mokyklų ugdymo planuose (Kalvaitis, Mieželis, 2012). Mokymasis rinktis ugdymosi bei tolesnės veiklos (karjeros) kryptį padeda ugdymo turinys (profilavimo pradmenys, profilavimas, modulinis mokymas ir pan.), ir nepamokinio ugdymo galimybės (atvirojo ugdymo programa skirta gabiujų, mokymosi sunkumų turinčių bei specialių poreikių mokinių ugdymui, būrelių studijų, klubų, nepamokinių projektų veikla).

5 pav. **Veiksniai darantys didžiausią įtaką neformaliojo ugdymo paslaugų pasirinkimui**

(Paimta iš „Šeimų ir administracijos požiūris į pasirenkamąjį vaikų ugdymą: situacija, problemos bei tobulinimo galimybės“, 2013)

2013 metais atliktas tyrimas „Šeimų ir administracijos požiūris į pasirenkamąjį vaikų ugdymą: situacija, problemos bei tobulinimo galimybės“ (2013) atskleidė, kad dažniausiai neformalios veiklos pasirinkimą determinuojantys veiksniai yra susiję su vaiku, jo norais, specialiais ir ugdymo poreikiais, noru didinti vaiko įgūdžius bei tėvų nuomone (žr. 5 pav.). Ne mažiau svarbus veiksnys yra susijęs ir su ugdymo įstaiga: su vadovais, treneriais, užsiėmimų vieta bei laiku. Rezultatai patvirtino, kad veiksniai susiję ne tik su vaiku, ugdymo įstaiga, bet ir su pačiomis paslaugomis, jų įvaizdžiu bei prieinamumu, t. y. kaina.

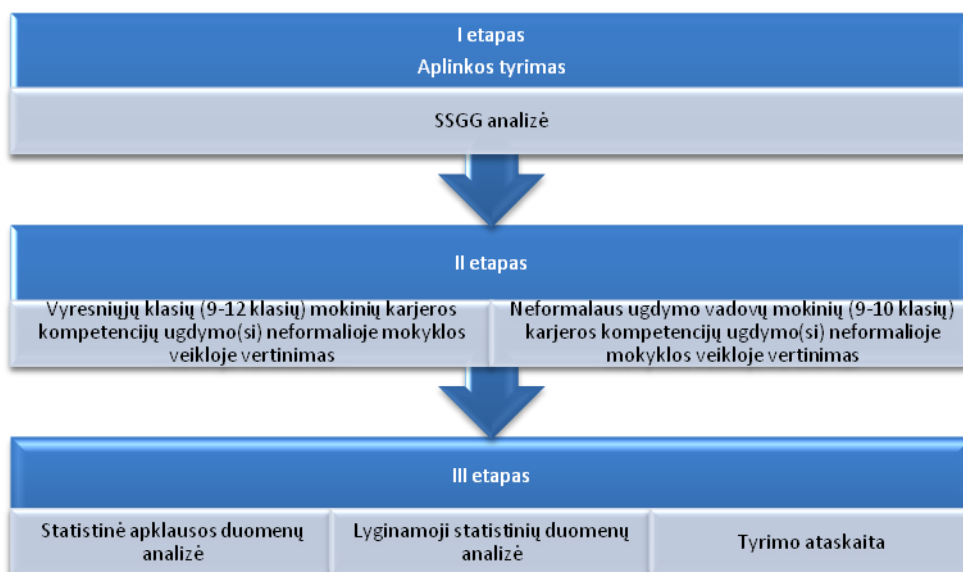
Apibendrinant galima teigti, kad yra nesvarbu, kokios krypties veikloje mokinys dalyvaus, visur turi būti sudarytos sąlygos savarankiškai laisvalaikio veiklai, iniciatyvos plėtotei, kūrybiškumui, pritaikant savo žinias renkantis profesiją ar lavinant su tolimesne karjera susijusius įgūdžius. Tam būtinas mokyklos administracijos palaikymas naujai kuriamai ugdymo karjeros sistemai, nuoseklios ir aiškios ugdymo karjerai centro veiklos sistemos kūrimui.

2. KARJEROS KOMPETENCIJŲ RAIŠKA, DALYVAUJANT MOKYKLOS NEFORMALIOJE VEIKLOJE TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Šiame darbe naudojamas kiekybinis tyrimas (neformaliojo ugdymo vadovų ir vyresnių klasių mokinių anketinė apklausa). K. Kardelio teigimu (2002), kiekybinei analizei yra būdingas duomenų, gautų tam tikroje populiacijoje arba jai atstovaujančių žmonių grupėje. Mokslininko nuomone, kiekybinėje analizėje vyksta statistinių reiškinių interpretacija bei nuodugnus duomenų patikrinimas.

Analizuojant vyresnių klasių mokinių (9-12 klasių) karjeros kompetencijų raiškos neformalioje veikloje galimybes, buvo sudarytas karjeros kompetencijų raiškos neformalioje ugdymo veikloje modelis. Tyrimas atliekamas pagal modelį, kurio struktūrinės dalys atitinka tyrimo vykdymo etapus (žr. 6 pav.). Pirmame etape buvo atliktas vyresnių klasių (9-12 klasių) mokinių karjeros kompetencijų raiškos neformalioje veikloje mokykloje aplinkos tyrimas, kurio tikslas – širti (9-12 klasių) mokinių karjeros kompetencijų raiškos galimybes dalyvaujant mokyklos neformalioje veikloje. Buvo iširta karjeros kompetencijų raiškos aplinka, naudojant SSGG – stiprybių, silpnybių, grėsmių, galimybių analizę. Antrasis etapas – empirinio tyrimo procedūrų atlikimas: anketinės apklausos pasirengimo ir vykdymo darbai. Šiame etape atliekamas vyresniųjų klasių (9-12 klasių) mokinių ir neformalaus ugdymo vadovų karjeros kompetencijų raiškos galimybių neformalioje mokyklos veikloje tyrimas. Trečiame etape buvo atlikta statistinė duomenų analizė, kurios metu buvo analizuojami gauti duomenys ir parengta rezultatų analizė. Gautų duomenų analizė apima vyresnių klasių (9-12 klasių) mokinių bei neformaliojo ugdymo pedagogų (vadovų) anketinių duomenų analizę.

6 pav. Karjeros kompetencijų raiškos neformalioje ugdymo veikloje modelis

Nuo 2014 metų spalio 5 iki lapkričio 15 dienos buvo atliktas empirinis tyrimas. Atlikta anketinė apklausa, kuria siekiama išsiaiškinti specialistų, dirbančių su vyresniųjų klasių mokiniais bei mokinių požiūrį į karjeros kompetencijų raiškos galimybes. Šis metodas pasirinktas dėl to, kad jo pagalba galima gauti išsamią kiekybinę informaciją.

Tyrimo imtis ir jos charakteristika

Anot B. Bitino (1998), atliekant empirinį tyrimą, svarbu tinkamai suformuoti tyrimo imtį, kad galima būtų padaryti statistiškai reikšmingas išvadas. Tyrimo imtis sudaryta, remiantis kriterine atranka, kuri taikoma, kai imties vienetai iš populiacijos atrenkami, laikantis tyrėjo nustatytų kriterijų (Bitinas ir kt., 2008).

Respondentai (neformaliojo ugdymo vadovai) parinkti pagal kriterijus:

- Alytaus regiono ugdymo įstaigų neformaliojo ugdymo vadovai;
- darbuotojai, tiesiogiai susiję su vyresniųjų klasių mokinių karjeros kompetencijų raiškos galimybėmis neformalioje veikloje;

Respondentai (vyresniųjų klasių mokiniai) parinkti pagal kriterijus:

- Alytaus regiono ugdymo įstaigų vyresniųjų klasių mokiniai (9-12 kl.);
- mokiniai dalyvaujantys mokyklos neformalioje ugdymo veikloje.

Pietų Lietuvos regiono mokyklose buvo išdalinta ir išplatinta internetu 110 anketų (1 priedas) neformaliojo ugdymo specialistams, dirbantiems su vyresniųjų klasių mokiniais. Ir dar 130 anketų (2 priedas), mokiniams dalyvaujantiems mokyklos neformalioje veikloje. Visos anketos, skirtos neformaliojo ugdymo specialistams, buvo užpildytos tvarkingai ir grąžintos. Buvo surinktos 106 teisingai užpildytos mokinių anketos.

Tyrimo instrumentai

Kiekybiniai tyrimo metodai reiškinius matuoja skaičiais ir siekia būti objektyviais ir patikimais. Remiantis moksliniais metodais sudaroma imtis, žmonės atsako į klausimus ir nustatomas jų atsakymų dažnis bei kitos statistinės atsakymų charakteristikos.

Populiariausias ir plačiausiai taikomas kiekybinis tyrimo metodas yra anketinė apklausa. Taikant šį metodą per trumpą laiką ir su nedidelėmis lėšų sąnaudomis galima apklausti daug respondentų. Apklausos lengvai formalizuojamos – tai palengvina surinktų duomenų analizę. Kadangi tiriamas ne socialinis reiškinys, o respondentų požiūris į jį, apklausai buvo pasirinktos anketos.

Abi anketos skirtos mokinių, dalyvaujančių popamokinėje veikloje, motyvams ir sąsajoms su karjeros kompetencijų raiškos galimybėms ištirti. Anketą mokiniams sudaro 17 klausimų. Iš jų penki atviri, o likusieji uždari. Ekspertams – neformaliojo ugdymo vadovams

skirta anketa sudaryta ir 17 klausimų. Iš jų 4 atviri ir 13 uždari. Atviri klausimai suteikia galimybę respondentams išsamiau papildyti savo atsakymus.

Kiekybinei tyrimo duomenų analizei taikyti matematinės statistikos metodai, naudojant MS EXCEL Offiso programą.

2.2. Karjeros kompetencijų raiškos galimybės neformalioje veikloje tyrimas

Neformalios veiklos organizavimo procesą mokykloje lemia veiksnų kompleksas: parengta ir galiojanti įstatyminė norminė bazė, reglamentuojanti neformalųjį ugdymą, visuomenės nuostatos ir poreikiai, konkrečios ugdymo įstaigos kultūrinis ir socialinis kontekstas, popamokinės veiklos planavimo ir organizavimo procese dalyvaujančių asmenų kompetencijos ir tokios jų subjektyvios savybės kaip kūrybiškumas, altruizmas, mokėjimas bendrauti ir pan.

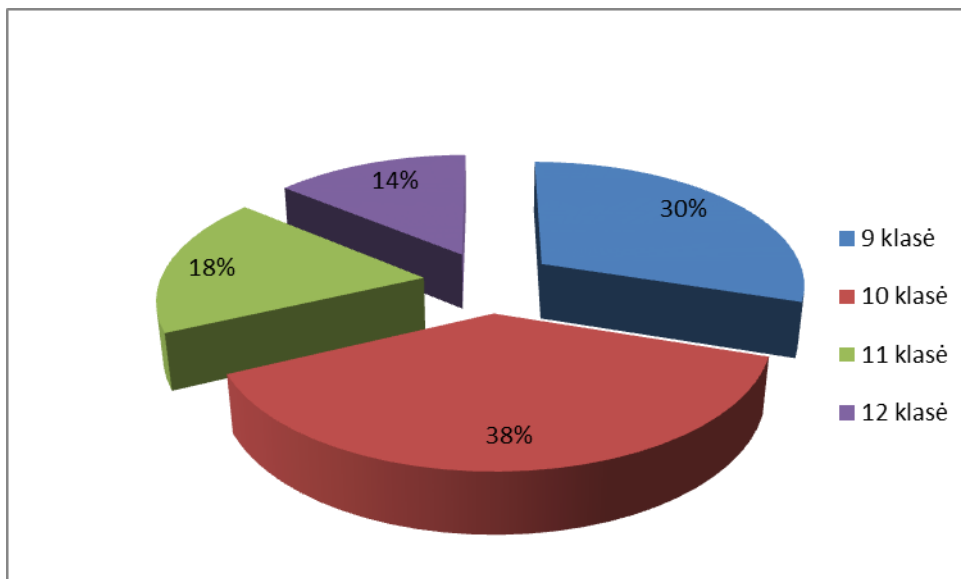
Analizuojant karjeros projektavimo ir planavimo galimybes bei prielaidas neformalioje mokyklos veikloje, galima pabrėžti, kad mokyklų administracija visuomet yra suinteresuota, kad mokiniai būtų kryptingai orientuojami savo tolimesnės karjeros klausimais, juolab, kad ugdymo karjerai programa yra integruojama į neformalaus ugdymo programas. Ji palaiko naujai kuriamą ugdymo karjerai sistemą. Be to mokyklose yra įsteigti karjeros konsultantų etatai, kurie konsultuoja mokinius jiems aktualiais klausimais, susijusiais su karjeros planavimu, organizuoja išvykas, renginius. Didžiausi sunkumai su kuriais susiduriama yra karjeros koordinatorių nekompetentingumas bei neformalaus užimtumo kokybės stoka ir mažas dėmesys tiriant mokinių poreikius bei bendradarbiavimo trūkumas tarp šeimų ir mokymo įstaigos.

Detalesnė mokinių karjeros projektavimo ir planavimo galimybių ir prielaidų analizė (SSGG) pateikiama 3 lentelėje.

Vyresnių klasių mokinių karjeros kompetencijų galimybės ir prielaidos mokyklos neformalioje veikloje

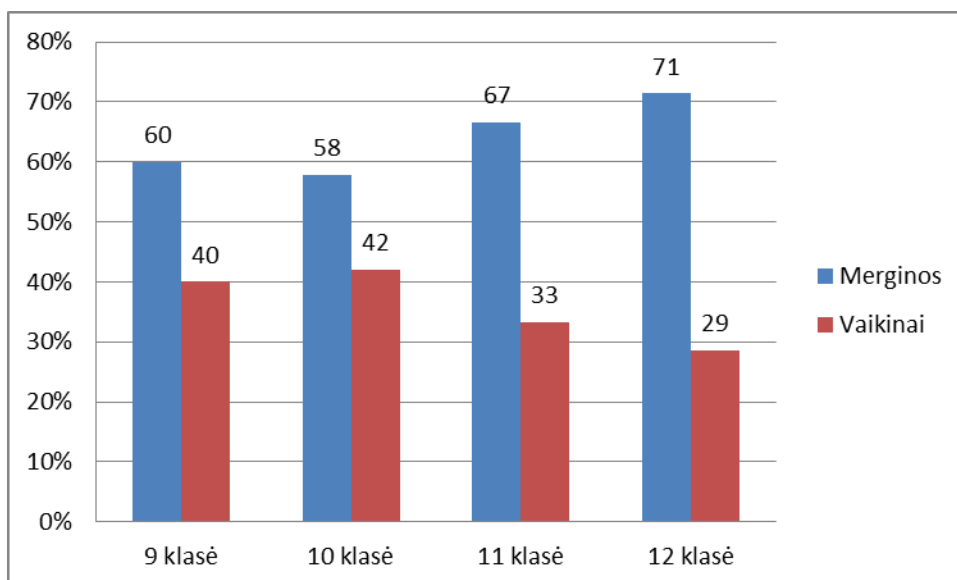
Silpnybės	Stiprybės
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tėvai mažai domisi mokinių profesiniu informavimu. 2. Neformalaus ugdymo vadovams ir koordinatoriams karjerai trūksta patirties šioje darbo srityje. 3. Per mažai kalbama apie neformalaus ugdymo galimybes ir svarbą. 4. Mokiniai nerodo iniciatyvos konsultuotis individualiai, kol jiems neprireikė. 5. Dalis mokinių netikslingai susidaro ugdymo planus. 6. Nepakankamai informacijos pateikiama apie išvykas, renginius ugdymas karjerai svetainėje. 7. Nepakankamai tiriami mokinių poreikiai karjeros klausimais. <p>Tėvų lūkesčiai neatitinka mokinių galimybių ir norų.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mokyklos administracijos palaikymas naujai kuriamą ugdymo karjerai sistemą. 2. Individualus mokinių konsultavimas jiems aktualiais klausimais, susijusiais su jų karjeros planavimu. 3. Ugdymo karjerai programa integruojama į neformalaus švietimo programas. 4. Organizuojamos išvykos, skirtos mokinių profesiniam informavimui. 5. Mokiniai iš anksto turi galimybes susipažinti su individualių planų sudarymo tvarka ir juos susidaryti. 6. Nuoseklios ir aiškios ugdymo karjerai centro veiklos sistemos kūrimas. 7. Organizuojami susitikimai su specialistais iš darbo biržos, aukštųjų mokyklų atstovais. 8. Aktyvi ugdymo karjerai darbo grupės veikla.
Galimybės	Grėsmės
<ol style="list-style-type: none"> 1. Platesnis individualus mokinių konsultavimas profesinio orientavimo klausimais. 2. Tėvų domėjimosi mokinių pasirinkimo galimybėmis skatinimas, įtraukiant juos į ugdymo karjerai neformalią veiklą. 3. Neformaliojo ugdymo vadovo kompetencijos ugdymas profesinio orientavimo klausimais : seminarai ir gerosios patirties sklaida. 4. Materialinės ir techninės neformaliojo ugdymo karjerai bazės turinimas (kompiuteriai, metodinė medžiaga) 5. Ugdymo karjerai programos integravimas į neformalųjį ugdymą. 6. Karjeros dienos organizavimas. 7. Informacijos apie atvirų durų dienas ir kt. 8. Skatinti mokinius konsultuotis su ugdymo karjerai koordinatoriais ir neformalaus ugdymo vadovais. 9. Atlikti įvairias apklausas mokinių tarpe, kad būtų išsiaiškinti jų poreikiai ir norai tikslingiau susitikti su universitetų ir kolegijų atstovais. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mokinių motyvacijos stoka stojant į Lietuvos mokymosi įstaigas. 2. Per mažas tėvų ryšys su neformalaus ugdymo vadovu ir karjeros specialistais būsimų studijų klausimais. 3. Priėmimo į aukštąsias mokyklas tvarka sukėlė sumaištį mokinių tarpe ir gali atsilipti individualių planų susidarymo tikslingumui ir dabartinių III klasių mokinių individualių planų keitimui. 4. Kintanti darbo rinka, trukdanti mokinius teisingai informuoti profesinio orientavimo klausimais. 5. Mokiniai netinkamai arba per vėlai įvertina save, tad dažnai netikslingai pasirenka popamokinę veiklą. 6. Dėl per didelio mokinių užimtumo ir renginių gausos dalis mokinių nenori dalyvauti popamokinėje veikloje.

2.2.1. Vyresniųjų klasių mokinių anketinės apklausos duomenų analizė

7 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal klases (N=106)

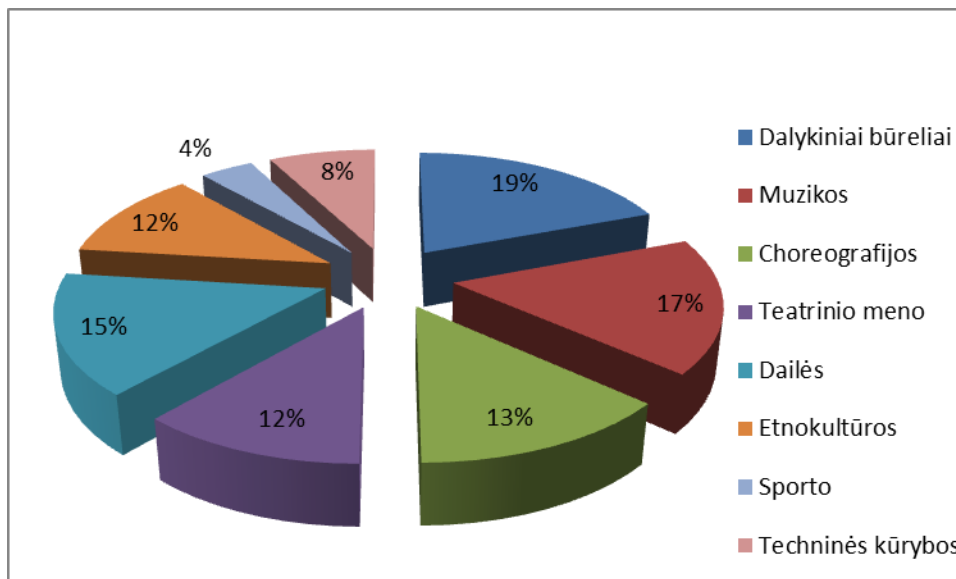
Apklausoje dalyvavo 106 vyresniųjų (9-10 klasių) klasių mokiniai. Daugiausia apklausoje dalyvavo 10 klasės mokinių (38 proc.), 9 klasės mokinių – 30 proc., 11 klasės mokinių – 18 proc. ir 14 proc. – 12 klasės mokinių (žr. 7 pav.). Mokinių skaičius pasiskirstęs neproporcingai, nes buvo pasirinkti atsitiktiniai respondentai.

8 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal lytį ir klases (N=106)

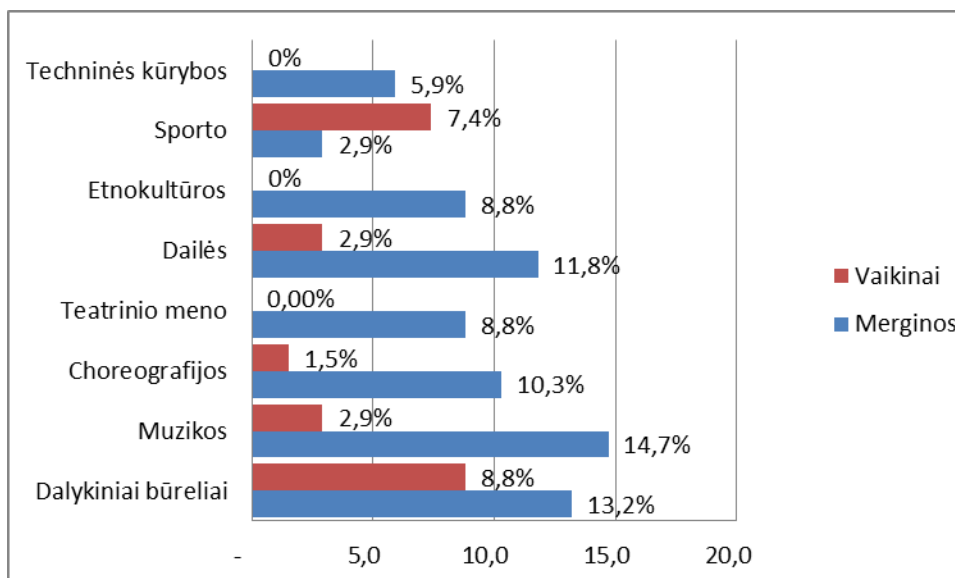
Visose klasėse merginų buvo daugiau nei vaikų (žr. 8 pav.). Devintoje klasėje besimokančių apklaustų merginų 20 proc. daugiau nei vaikų, dešimtoje klasėje merginų ir

vaikinių pasiskirstymas labai neženkliai skiriasi nuo devintokų, merginų 16 proc. daugiau nei vaikinų. Didžiausias skirtumas tarp apklaustų dvyliktos klasės merginų ir vaikinų, jis siekia 42 proc.

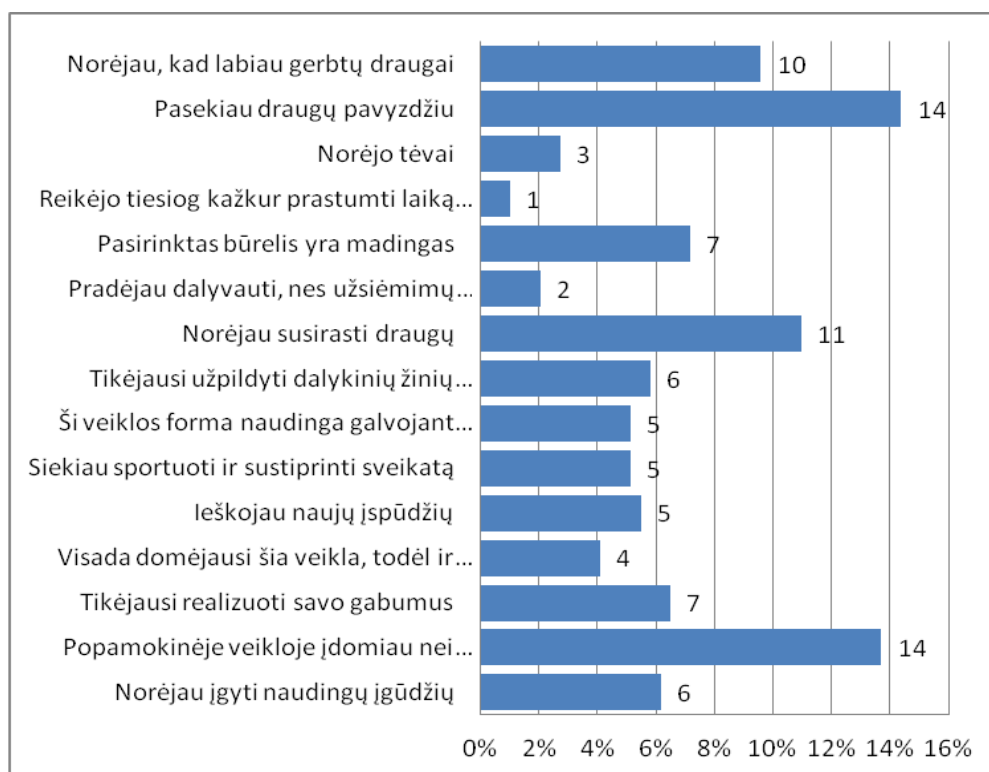
9 pav. **Mokinių pasiskirstymas pagal popamokinę veiklą mokykloje (N=106)**

Apklaustų mokyklų mokiniai turi gana didelį popamokinių užsiėmimų pasirinkimą (žr. 9 pav.). Mokiniai mokyklose daugiausia lanko, dalykinius būrelius (19 proc.), muzikos (17 proc.), dailės (15 proc.), choreografijos (13 proc.) užsiėmimus. Tarp mažiausiai lankomų būrelių yra sporto (4 proc.) ir techninės kūrybos (8 proc.) būreliai. Didžiausių dalykinių būrelių lankomumą nulemia daugelis priežasčių, viena iš kurių gali būti ta, jog jie sudaro sąlygas pasirengti egzaminams ir profesinei karjerai.

10 pav. **Mokinių dalyvavimas mokyklos neformalioje veikloje pagal lytį (N=106)**

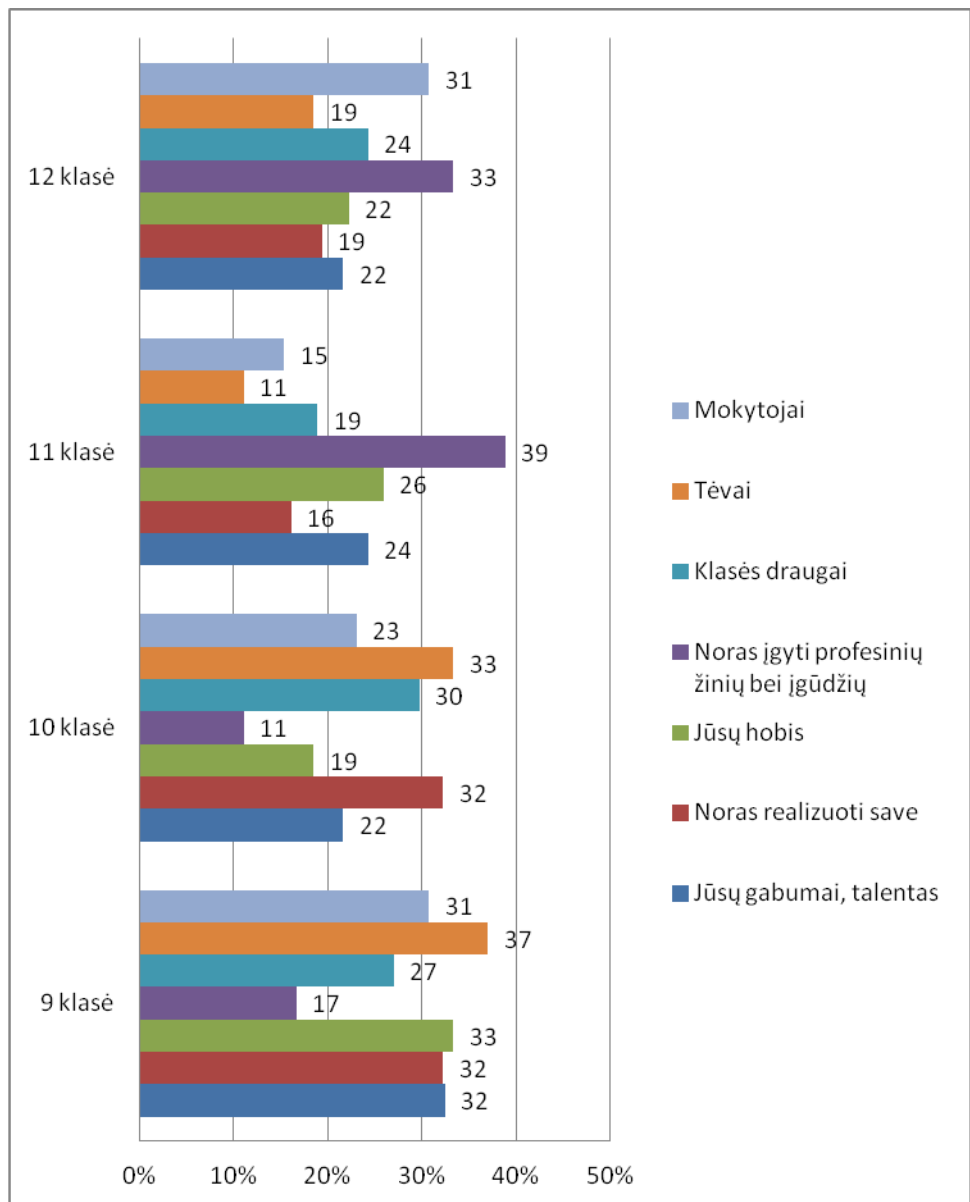
Analizuojant mokinių pasirenkamus būrelius, pastebima, kad merginos gana aktyviai dalyvauja popamokinėje veikloje, jos renkasi būrelius, kurie nereikalauja fizinio pasirengimo (žr. 10 pav.). Tuo tarpu vaikinai daugiau renkasi dalykinius būrelius (8,8 proc.) ir sporto užsiėmimus (7,4 proc.).

11 pav. Mokinių dalyvaujančių popamokinėje mokyklos veikloje lūkesčiai (mokinių vertinimas) (N=106)

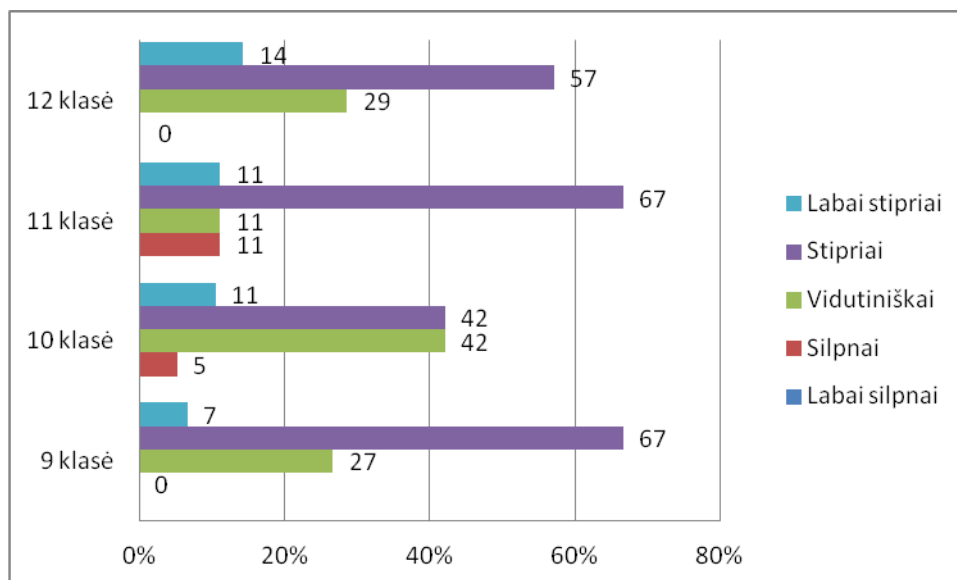
Mokiniai akcentuoja, kad popamokinėje veikloje įdomiau nei pamokose ir jie seka savo draugų pavyzdžiu (žr. 11 pav.). Draugai ir jų įtaka mokiniams yra ypač didelė. Dauguma apklaustųjų nurodė, kad draugų susiradimas ir jų nuomonė yra bene patys svarbiausi veiksniai renkantis popamokinius užsiėmimus. Mokiniai nurodė, kad tiesiog laiko praleidimas po pamokų, vadovo reputacija ir tėvų norai mažiausiai įtakoja jų pasirinkimą dalyvauti popamokinėje veikloje.

Analizuojant mokinių pasirinkimo motyvus pagal klases ryškėja tendencija, kad didžiausią įtaką mokinių pasirinkimui devintoje ir dešimtoje klasėse turi tėvai ir noras realizuoti save (žr. 12 pav.). O mažiausiai – noras įgyti naujų profesinių žinių ir įgūdžių. Vienuoliktos ir dvyliktos klasės mokiniai nurodė, kad jų pasirinkimui didžiausią įtaką daro noras įgyti profesinių žinių bei įgūdžių. Pagal rezultatus galime spręsti, kad vienuoliktų ir dvyliktų klasių mokiniai, dalyvavimą neformalioje veikloje jau sieja su savo būsima profesija.

12 pav. **Mokinių dalyvavimo popamokinėje veikloje motyvai (mokinių vertinimas)**
(N=106)

Didžioji dalis mokinių nurodė, kad jų poreikiai popamokinėje veikloje yra patenkinami. 56 proc. visų apklaustųjų popamokinės veiklos atitikimą jų poreikiams įvertino „stipriai“ ir 10 proc. „labai stipriai“, 30 proc. nurodė, kad neformali veikla jų poreikius patenkina „vidutiniškai“. Ir tik mažos dalies moksleivių poreikiai yra tenkinami „silpnai“.

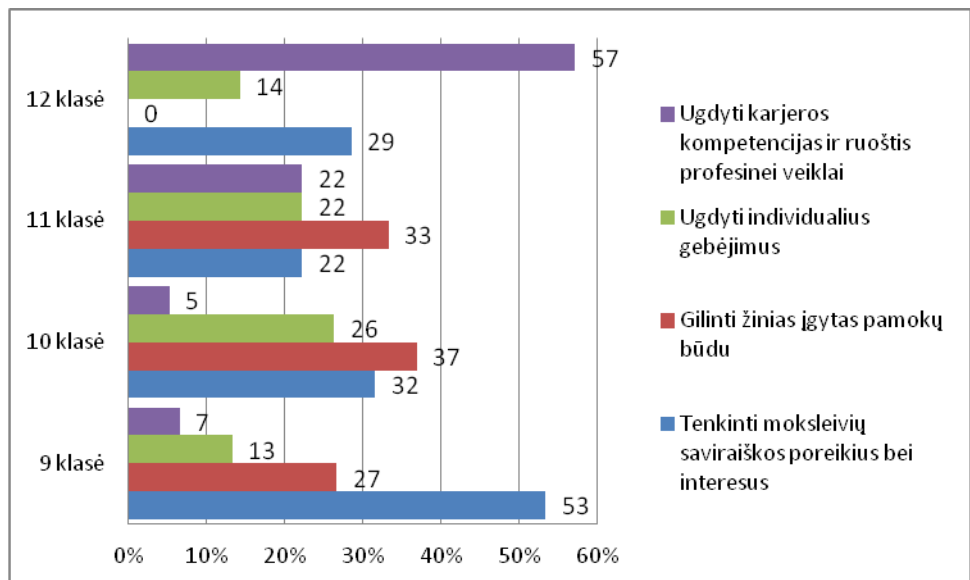

13 pav. Mokykloje vykdomos popamokinės veiklos vertinimas (mokinių poreikiai)

(N=106)

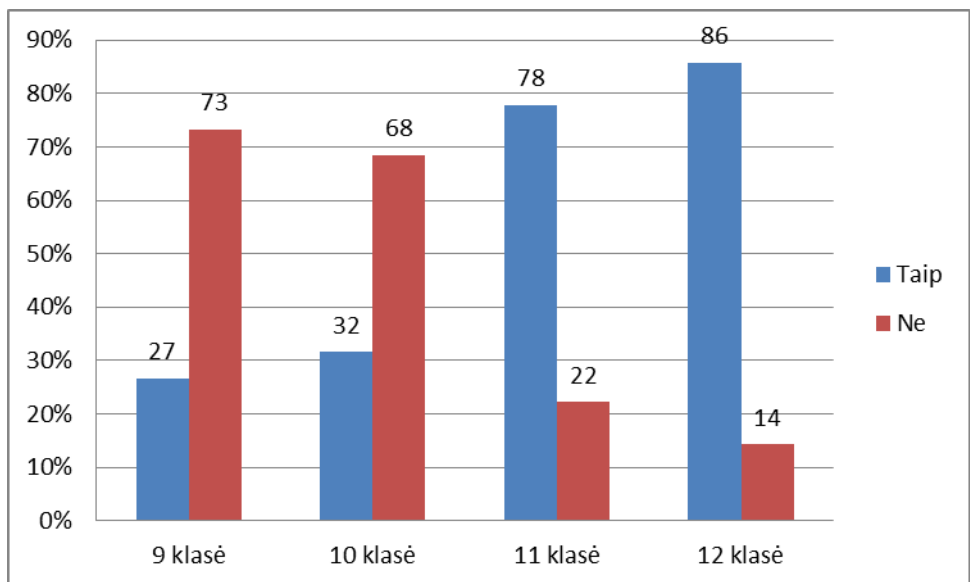
13 paveikslėlyje pateikiami duomenys apie popamokinės veiklos vertinimą pagal klases. Akivaizdu, kad visų popamokinės veiklos organizavimas mokykloje atitinka visų klasių moksleivių poreikius. Tik dešimtokų vertinimas „stipriai“ yra tolygus vertinimui „vidutiniškai“ (42 proc.).

Mokiniai neformaliojo ugdymo tikslus interpretuoja skirtingai. 36 proc. apklaustų mokinių nurodė, kad neformaliojo ugdymo tikslas yra tenkinti mokinių saviraiškos poreikius bei interesus, 28 proc. – gilinti žinias įgytas pamokų būdu, 20 proc. – ugdyti individualius gebėjimus ir 16 proc. – ugdyti karjeros kompetencijas ir ruoštis profesinei veiklai. Tačiau analizuojant neformaliojo ugdymo tikslus pagal klases, ryškėja tendencija, kad dvyliktos klasės mokiniai pagrindiniu neformaliojo švietimo tikslu įvardija karjeros kompetencijų ir ruošimosi profesinei veiklai ugdymą (57 proc.) (žr. 14 pav.). Vienuoliktos ir dešimtos klasės mokiniai nurodo neformaliojo ugdymo tikslą – „gilinti žinias įgytas pamokų metu“. Tuo tarpu devintokai teigia, kad neformalia veikla mokykloje yra siekiama tenkinti mokinių saviraiškos poreikius bei interesus (53 proc.).

14 pav. **Neformaliojo ugdymo tikslai (mokinių nuomonė)** (N=106)

Daugiau nei pusė mokinių (54 proc.) teigia, kad dar nėra apsisprendę dėl savo profesijos pasirinkimo. Tačiau analizuojant profesijos pasirinkimo ypatumus pagal klases pastebima, kad dauguma vienuoliktų (78 proc.) ir dvyliktų (86 proc.) klasių mokinių jau yra nusprendę, kuo norėtų būti ir ką studijuoti po mokyklos baigimo (žr. 15 pav.). Tuo tarpu devintų ir dešimtų klasių mokinių dauguma dar nėra apsisprendę dėl savo pasirinkimo.

15 pav. **Mokinių profesijos pasirinkimas (mokinių vertinimas)** (N=106)

Mokiniai, kurie pasirinko profesiją, nurodė, kad dauguma (56 proc.) pasirinko socialinių mokslų profesinės srities specialybę (Psichologija, Sociologija, Ekonomika, Vadyba, Pedagogika

ir t.t.), 13 proc. pasirinko tikslųjų mokslų specialybes (Matematika, Statistika, Inžinerija ir t.t.), 12 proc. – gamtos mokslų srities specialybes (Fizika, Chemija, Biologija ir t.t.), 10 proc. – humanitarinių mokslų (Istorija, Filosofija, Kalbos ir t.t.), 5 proc. – meno (Dailė, Muzika, Teatras ir t.t.) ir 4 proc. – praktinių – fizinių mokslų srities specialybes (Kulinarija, Susiję su automobiliais- mašinomis, Susiję su fiziniu darbu, darbu lauke). Kai kurie respondentai nurodė, kad yra pasirinkę kelias specialybes ir dar nėra apsisprendę, kuri jiems labiau tinkama.

Skirstant mokinių profesijų pasirinkimą pagal klases, galime teigti, kad 12 klasių mokiniai pasirinkę fizinių mokslų profesinės srities specialybes (18 proc.) ir meno mokslų profesinės srities specialybes (10 proc.), vienuoliktos klasės mokiniai pasirinkę – praktinių – fizinių (8 proc.) ir meno (6 proc.) mokslų specialybes, dešimtokai daugiausia pasirinkę humanitarinių mokslų profesinės srities specialybę (8 proc.), o devintokai – meno (4 proc.) ir tikslųjų (2 proc.) mokslų profesinės srities specialybes (žr. 3 lentelę).

Mokiniai, kurie yra apsisprendę dėl savo specialybės, daugiausia lanko muzikos, sporto ir dalykinius būrelius. Dvyliktos klasės mokiniai daugiausiai lanko sporto (22 proc.) ir muzikos būrelius (17 proc.), vienuoliktos klasės mokiniai – muzikos (13 proc.), choreografijos (9 proc.), dailės (9 proc.) ir techninės kūrybos (9 proc.) būrelius. 10 klasės mokiniai pasirinkę dalykinius būrelius (13 proc.), muzikos (9 proc.) ir sporto (9 proc.) būrelius. Devintokai pasirinkę muzikos (17 proc.) ir dailės (9 proc.) būrelius (žr. 4 lentelę). Analizuojant rezultatus, pastebima, kad dauguma vienuoliktokų ir dvyliktokų yra apsisprendę dėl savo būsimos profesijos ir lanko su profesija susijusias veiklas.

Pasirinktų profesijų sritys (%) (N=106)

Teiginys	9 klasė	10 klasė	11 klasė	12 klasė
Socialinių mokslų profesinės srities specialybės	0	3	0	9
Tikslųjų mokslų profesinės srities specialybės	2	4	4	5
Gamtos mokslų profesinės srities specialybės	0	0	4	0
Humanitarinių mokslų profesinės srities specialybės	0	8	0	7
Meno mokslų profesinės srities specialybės	4	2	6	10
Praktinių – fizinių mokslų profesinės srities specialybės	0	6	8	18

Apibendrinant 4 ir 5 lentelės duomenis galime teigti, kad dauguma profesiją pasirinkusių mokinių sieja savo būsimą profesiją su savo popamokine veikla, nes daugumoje pasirinktų būrelių mokiniai gali įgyti žinių ir įgūdžių savo profesinei veiklai plėtoti.

Mokinių pasirinkusių specialybę lankomi būreliai (%) (N=106)

Teiginys	9 klasė	10 klasė	11 klasė	12 klasė
Dalykiniai būreliai	0	13	0	9
Muzikos	17	9	13	17
Choreografijos	0	0	9	0
Teatrinio meno	0	0	0	0
Dailės	9	0	9	0
Etnokultūros	0	0	0	0
Sporto	0	9	0	22
Techninės kūrybos	0	0	9	0

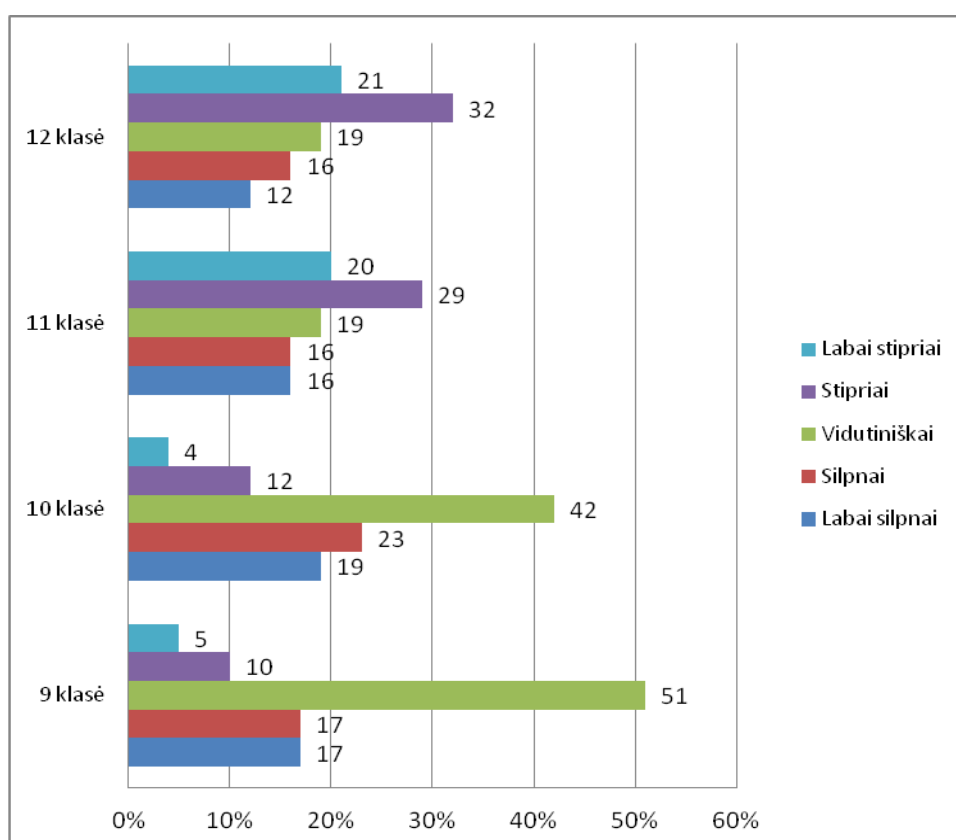
Dauguma apklaustųjų nurodė, kad renkantis profesiją jie neturi sunkumų (46 proc.) ir turi daug pasirinkimų, bet negali išsirinkti geriausio (18 proc.). Tiriamieji akcentuoja, kad mokykla daugumai jų padeda apsispręsti dėl profesijos pasirinkimo, tik 4 proc. nurodė, kad mokykla nepadeda apsispręsti ir 6 proc. nurodė, kad dar nežino ko nori, ką gali ir kas jiems svarbu.

Analizuojant mokinių sunkumus pagal klases, pastebima, kad neturi sunkumų renkantis profesiją nei vienos klasės mokiniai (žr. 6 lentelę). Didžioji dalis dvyliktos ir vienuoliktos klasės mokinių nurodė, kad neturi rimtų sunkumų, bet dalis jų turi daug pasirinkimų ir negali išsirinkti geriausio. Tuo tarpu devintų ir dešimtų klasių mokiniai turi ne mažai sunkumų.

Mokinių sunkumai renkantis profesiją (%) (N=106)

Teiginys	9 klasė	10 klasė	11 klasė	12 klasė
Man mokykla nepadeda apsispręsti	7	5	0	0
Nežinau, kur galėčiau save realizuoti	13	11	0	0
Sunku planuoti savo ateitį	27	5	0	0
Nesutampa mano ir tėvų požiūris į būsimą karjerą	13	11	0	0
Per mažai pažįstu save (dar gerai nežinau ko noriu, ką galiu, kas man svarbu)	7	11	0	0
Turiu daug pasirinkimų, bet negaliu išsirinkti geriausio	7	26	22	14
Neturiu rimtų sunkumų	27	32	78	86

Akivaizdu, kad vyresnių klasių mokiniai savo dalyvavimą popamokinėje veikloje sieja su profesijos pasirinkimu. 11 ir 12 klasių mokiniai profesijos pasirinkimą vertina stipriai. 29 proc. apklaustų 11 klasės ir 32 proc. 12 klasės mokinių į klausimą „Kaip profesijos pasirinkimą įtakoja dalyvavimas mokyklos popamokinėje veikloje?“ atsakė „stipriai“, tuo tarpu „labai silpnai“ atsakė tik 16 proc. vienoliktokų ir 12 proc. dvyliktokų (žr. 16 pav.). Devintokai ir dešimtokai popamokinės veiklos įtaką profesijos pasirinkimui įvertino „vidutiniškai“: 51 proc. devintokų ir 42 proc. dešimtokų. Jaunesnių klasių mokiniai nėra linkę sieti savo dalyvavimo popamokinėje veikloje su profesijos pasirinkimu.

16 pav. **Kaip mokinių profesijos pasirinkimą įtakoja dalyvavimas mokyklos popamokinėje veikloje? (N=106)**

Apklausti mokiniai patvirtina, kad popamokinėje veikloje yra lavinami visi gebėjimai (žr. 6 lentelę). Net 7 proc. mokinių pažymėjo, kad mokykloje popamokinėje veikloje stipriai lavinami jų techniniai gebėjimai, labai stipriai – meniniai ir profesiniai gebėjimai (5 proc.), intelektiniai gebėjimai lavinami stipriai (5 proc.), estetiniai – vidutiniškai (4 proc.), bendravimo – labai stipriai, stipriai ir vidutiniškai (po 3 proc.).

7 lentelė

Gebėjimų lavinimas mokyklos popamokinėje veikloje (%) (N=106)

Teiginys	Labai silpnai	Silpnai	Vidutiniškai	Stipriai	Labai stipriai
Meniniai	1	1	4	5	5
Intelektiniai	0	1	4	5	3
Estetiniai	1	3	4	1	2
Bendravimo	0	0	3	3	3
Profesiniai	1	1	2	4	5
Techniniai	0	1	5	7	4
Fiziniai	0	3	1	3	3
Savęs pažinimo	0	1	1	3	2

Devintų klasių mokiniams visiškai nesvarbūs fiziniai gebėjimai. Šiuos atsakymus galime susieti su lankomų būrelių pasirinkimu. Apklausti devintokai lanko muzikos ir dailės būrelius, todėl jiems svarbūs ne tik profesiniai gebėjimai (53 proc.), bet ir meniniai (20 proc.), o fizinius ir bendravimo gebėjimus įvardija, kaip visiškai nereikšmingus (0 proc.).

8 lentelė

Gebėjimai svarbūs renkantis profesiją (%) (N=106)

Teiginys	9 klasė	10 klasė	11 klasė	12 klasė
Meniniai	20	5	22	0
Intelektiniai	7	9	11	0
Estetiniai	7	0	0	0
Bendravimo	0	5	33	0
Profesiniai	53	59	22	29
Techniniai	7	9	11	0
Fiziniai	0	5	0	43
Savęs pažinimo	7	9	0	29

Dešimtokai taip pat profesinius gebėjimus pažymi, kaip labai svarbius renkantis profesiją (59 proc.), jų nuomone estetiniai gebėjimai yra visiškai nereikalingi. Dauguma vienoliktokų meninius ir profesinius gebėjimus įvardijo, kaip esminius renkantis profesiją (22 proc.), o dvyliktokai – fizinius (43 proc.). Taigi, galime teigti, kad profesijos pasirinkimui yra svarbūs tie gebėjimai, kurie yra susiję su pasirinktų būrelių veikla.

Popamokinės veiklos mokykloje funkcijų vertinimas (%) (N=106)

Teiginys	Silpnai	Vidutiniškai	Stipriai	Labai stipriai
Organizuoja turiningo laisvalaikio praleidimą	2	1	25	72
Ruošia profesinei karjerai	12	33	13	42
Ugdo kūrybiškumą	1	14	26	59
Plėtoja gebėjimus	0	16	36	48
Tenkina saviraiškos poreikius	0	11	33	56
Ugdo asmenybę	1	16	31	52

Mokiniai, paprašyti įvertinti popamokinės veiklos funkcijas mokykloje pabrėžia, kad ši veikla yra turiningo laisvalaikio praleidimas (72 proc. apklaustųjų), ruošia profesinei karjerai – 42 proc. apklaustųjų, ugdo kūrybiškumą – 59 proc. apklaustųjų, plėtoja gebėjimus – 48 proc., tenkina saviraiškos poreikius – 56 proc. ir ugdo asmenybę – 52 proc. (žr. 8 lentelę).

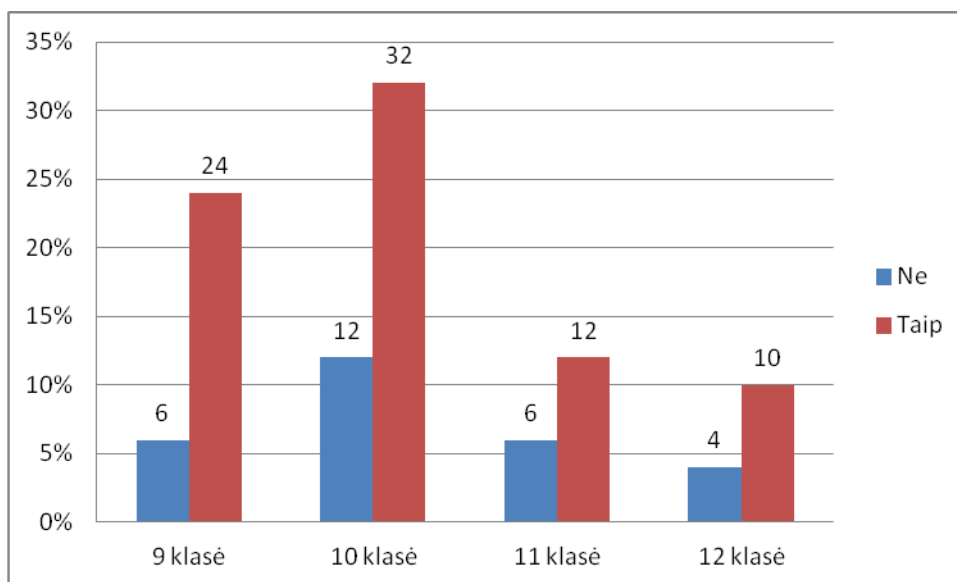
Vertindami savo gebėjimus ir žinias, dauguma mokinių nurodė, kad labai stipriai išmano darbų ir veiklų įvairovę bei jų ypatumus (48 proc.), stipriai vertina savęs pažinimą (53 proc.), silpnai vertina gebėjimus planuoti savo ateities planus bei juos įgyvendinti. Ir 36 proc. apklaustų mokinių silpnai įvertino savo gebėjimus ir žinias apie tolimesnio mokymosi galimybes (žr. 9 lentelę). Todėl galima teigti, kad popamokinėje veikloje mokiniai gilina savo profesines žinias ir įgūdžius.

Gebėjimų ir žinių vertinimas (%) (N=106)

Teiginys	Labai silpnai	Silpnai	Vidutiniškai	Stipriai	Labai stipriai
Savęs pažinimas	8	5	23	53	11
Tolimesnio mokymosi galimybės, jų pažinimas	10	36	15	24	15
Darbų ir veiklų įvairovė bei ypatumai, jų pažinimas	2	12	26	12	48
Gebėjimas planuoti savo ateities planus	23	23	34	12	8
Gebėjimas įgyvendinti savo ateities planus	5	32	54	3	6

Vertindami savo gebėjimus ir žinias, dauguma mokinių nurodė, kad labai stipriai išmano darbų ir veiklų įvairovę bei išmano jų ypatumus (48 proc.), stipriai vertina savęs pažinimą (53 proc.), silpnai vertina gebėjimus planuoti savo ateities planus bei juos įgyvendinti. Ir 36 proc. apklaustų mokinių silpnai įvertino savo gebėjimus ir žinias apie tolimesnio mokymosi galimybes (žr. 9 lentelę).

Apklaustų mokinių nuomone dalyvavimas popamokinėje veikloje suteikia galimybių kryptingai ruoštis karjerai. Taip teigia 88 proc. apklaustųjų, nes popamokinė veikla yra ne tik „nuimti stresą“, bet ir „užsiimti tuo, kas tikrai patinka“, „įgyti naujų žinių apie savo pasirinktą profesiją“, „sužinoti ką nors nauja“, „sužinoti ar tinki tai profesijai“. Neigiamai atsakę mokiniai argumentavo tuo, kad „tai veikla, kai nėra ką veikti“, „patinka bendrauti su kitais mokiniais“, „gal kada nors pravers“.

17 pav. Ar dalyvavimas popamokinėje veikloje mokykloje suteikia Jums galimybę kryptingai ruoštis karjerai? (N=106)

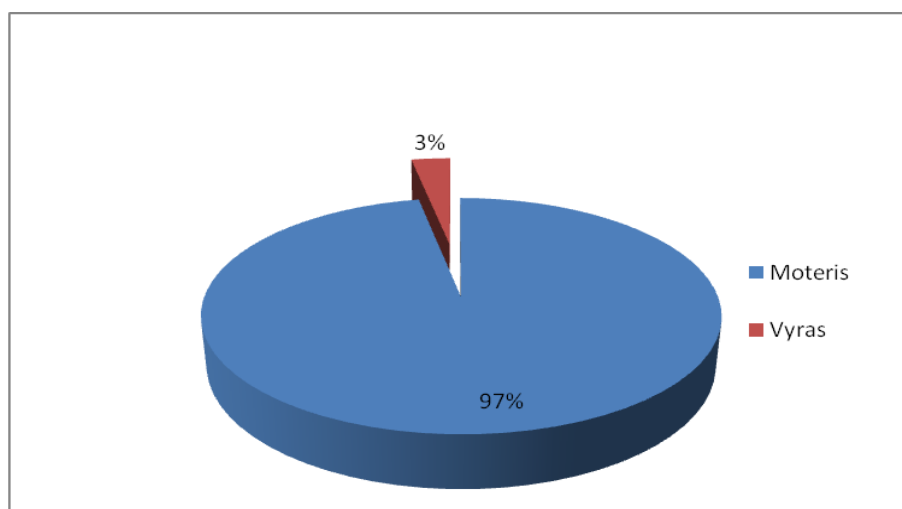
17 paveikslėlyje parodytas mokinių pasiskirstymas pagal klases. Visų klasių mokiniai sutinka, kad jų dalyvavimas mokyklos popamokinėje veikloje suteikia galimybę kryptingai ruoštis karjerai.

Apklausti mokiniai mokyklos administracijai pateikė pasiūlymus: pirmiausia daugiau atsižvelgti į mokinių poreikius ir kviesti užsiėmimams vadovauti įdomius bei kūrybingus vadovus bei sustiprinti materialinę bazę.

Mokyklose dominuoja sporto, meninės pakraipos ir dalykiniai būreliai. Motyvai, skatinantys mokinius dalyvauti popamokinėje veikloje, susiję su mokinių saviraiška per gabumų ir interesų realizavimą; su pastaraisiais glaudžiai susiję įgūdžių formavimo ir žinių tobulinimo motyvai. Dalyvavimą neformalioje mokyklos veikloje mokiniai sieja su savo pagrindine veikla - žinių ir įgūdžių įgijimu bei rengimusi būsimai profesijai ir įdomesne veikla leidžiančią išbandyti įvairių sričių savo gabumus. Dalis mokinių dalyvauja neformalioje mokyklos veikloje pastūmėti tėvų, draugų. Daugelis teigia, kad popamokinė veikla galėtų padėti jiems įgyti trūkstamų žinių ir įgūdžių. Neformalioje veikloje mokiniai realizuoja pripažinimo ir įsitvirtinimo bendraamžių grupėse poreikius bei suteikia galimybę kryptingai ruoštis karjerai.

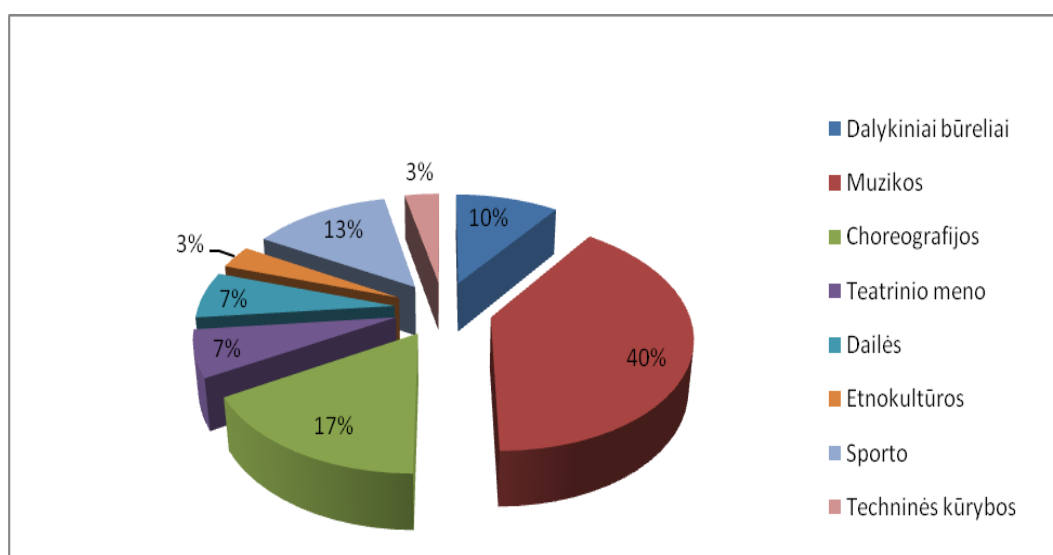
2.2.2. Neformalaus ugdymo vadovų anketinės apklausos duomenų analizė

Tarp apklaustųjų papildomo ugdymo vadovų daugiausia buvo moterys (97 proc.) ir tik 3 proc. sudarė vyrai (žr.18 pav.).

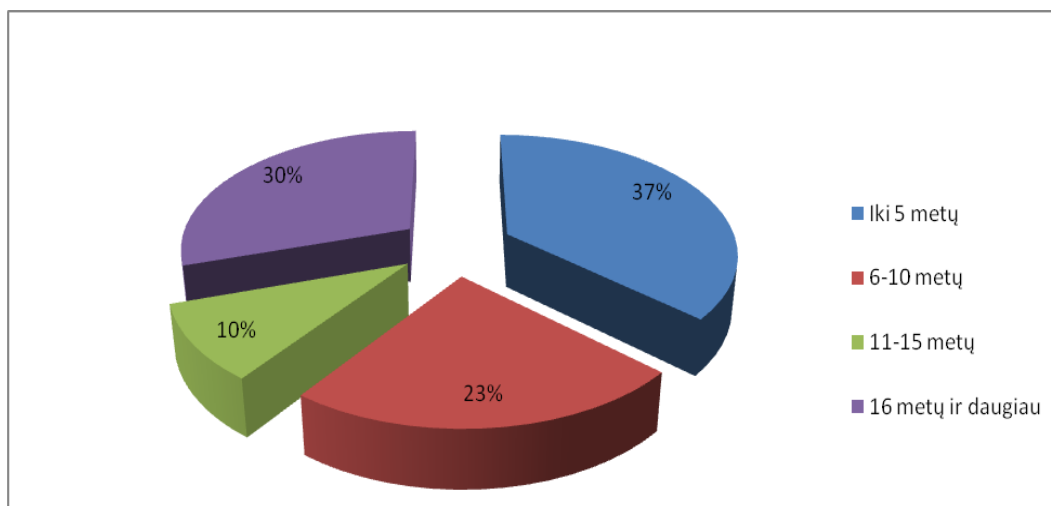
18 pav. Specialistų pasiskirstymas pagal lytį (N=110)

Apklausti pasirenkamojo vaikų ugdymo paslaugų teikėjai dažniausiai vadovauja muzikos ir choreografijos krypčių užsiėmimams. Mažiausią respondentų dalį sudaro etnokultūros, dailės ir teatrinio meno užsiėmimų vadovai (žr. 19 pav.).

19 pav. Vadovų darbo kryptys (N=110)

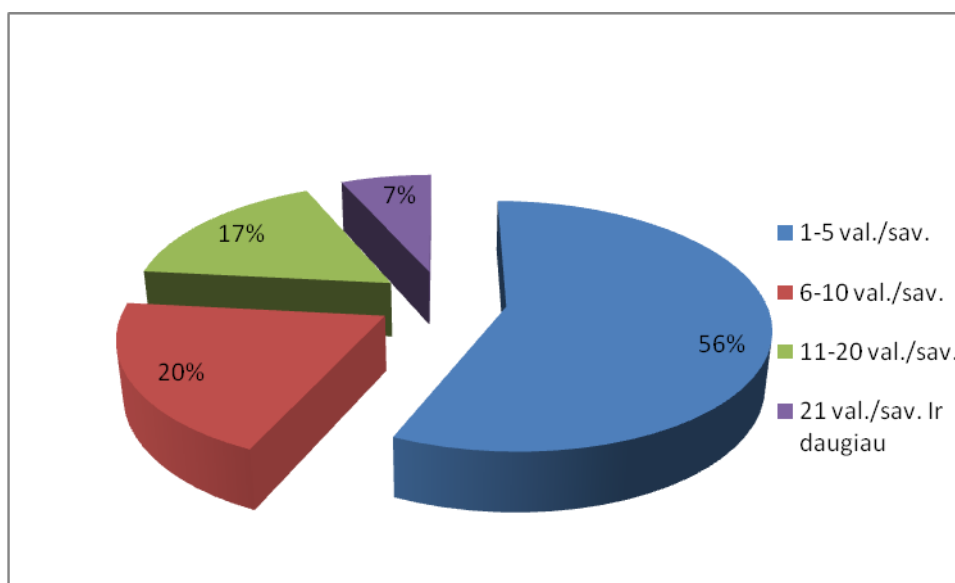
Daugiausia apklaustų vadovų yra jauni specialistai, kurių darbinė patirtis iki 5 metų (37 proc.), 30 proc. dalį sudaro ilgamečiai specialistai, kurių darbo stažas yra 16 metų ir daugiau. Mažiausią dalį – 10 proc. sudaro specialistai, dirbantys nuo 11 iki 15 metų ir 23 proc. apklaustųjų sudaro vadovai, dirbantys nuo 6 iki 10 metų (žr. 20 pav.).

20 pav. Vadovų pasiskirstymas pagal profesinio darbo stažą (N=110)

Didžiausią dalį tarp apklaustų respondentų sudaro specialistai, kurių neformalaus darbo krūvis per savaitę yra nuo 1 iki 5 val., jie sudaro 56 proc. visų apklaustųjų. 20 proc. respondentų pažymėjo, kad jų krūvis nuo 6 iki 10 val. per savaitę, 17 proc. – nuo 11 iki 20 val. per savaitę ir 7 proc. nurodė, kad per savaitę dirba 21 val. ir daugiau (žr. 21 pav.).

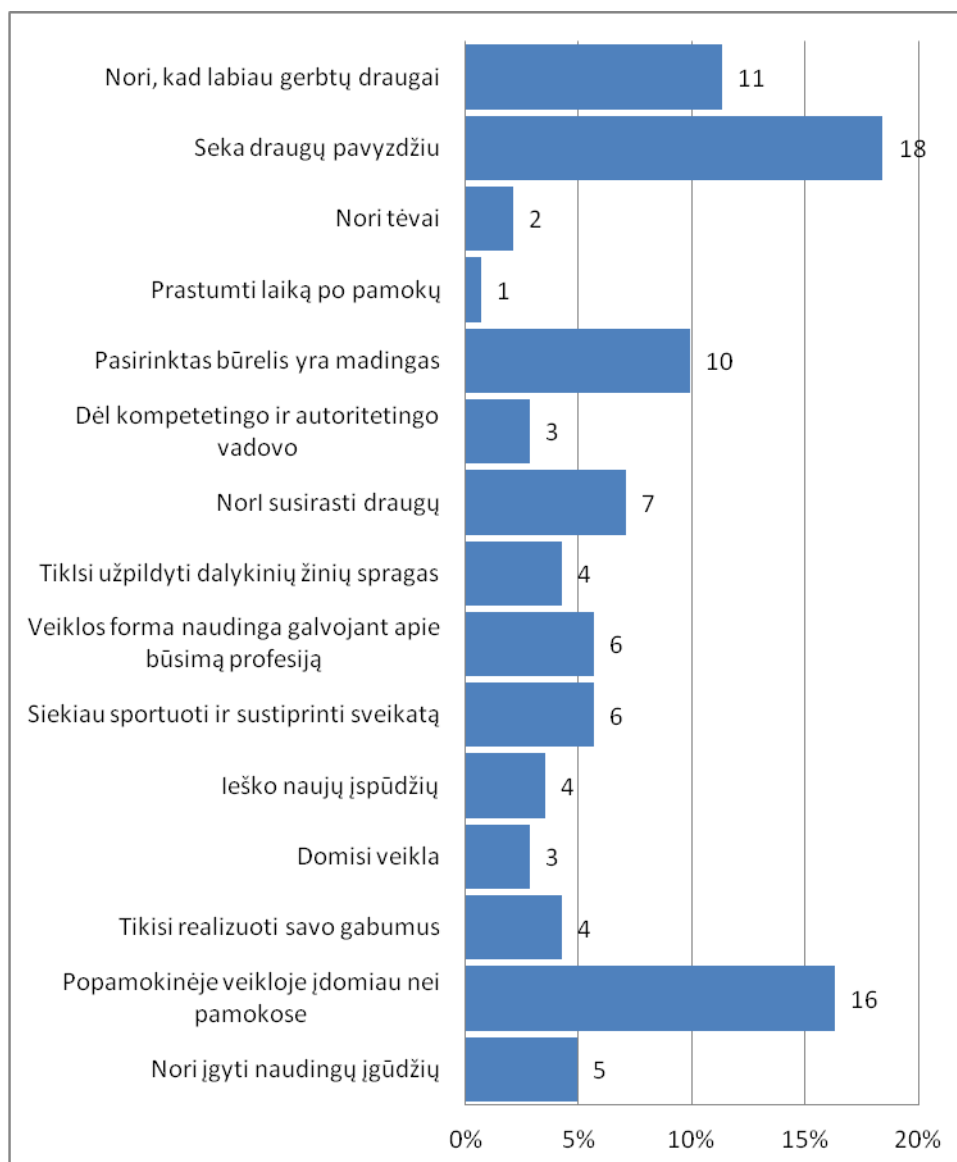
Etnokultūros ir techninės kūrybos užsiėmimus dažniausiai veda respondentai, kurių neformalaus darbo krūvis per savaitę yra nuo 1 iki 5 val.

21 pav. Vadovų pasiskirstymas pagal darbo krūvį (val./sav.) (N=110)

Respondentų nuomone mokiniai popamokinėje veikloje dalyvauja įtakojami savo bendraamžių ir draugų tikėdamiesi atrasti daug įdomesnių dalykų nei pamokinėje veikloje. 18 proc. apklaustųjų nurodė, kad mokiniai seka draugų pavyzdžiu ir 16 proc. – kad popamokinėje

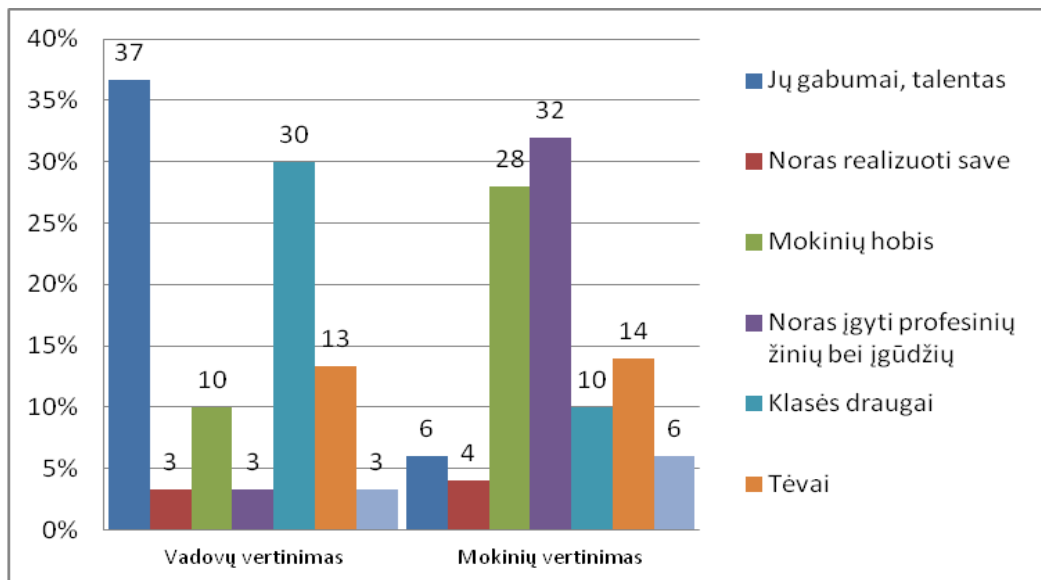
veikloje įdomiau nei pamokose (žr. 22 pav.). Vadovų nuomone mažiausiai mokiniai popamokinėje veikloje „nori prastumti laiką“ ar klauso tėvų nuomonės.

22 pav. **Mokinių dalyvaujančių popamokinėje veikloje lūkesčiai (vadovų nuomonė) (N=110)**

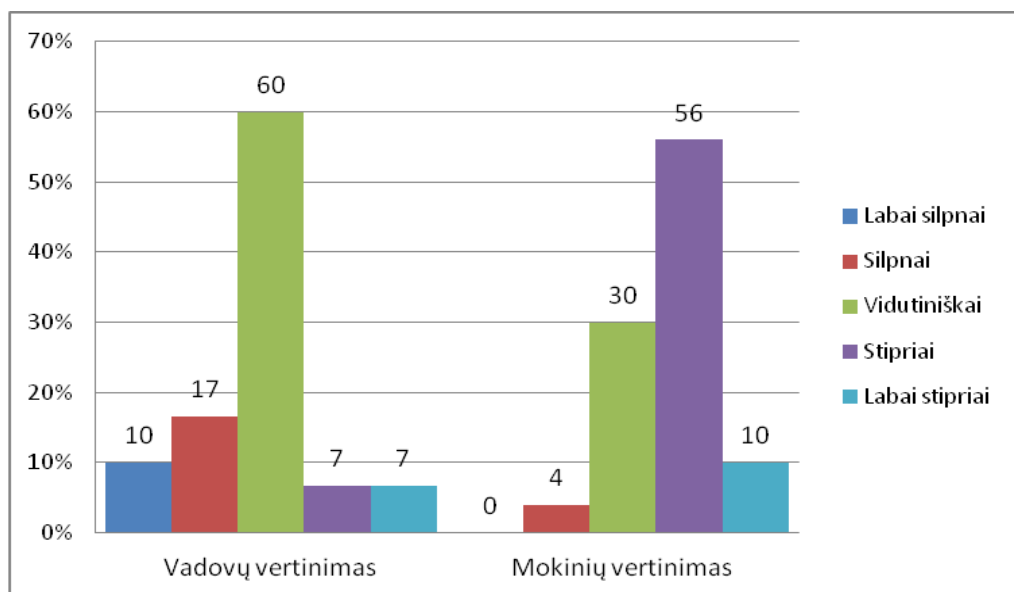
Apibūdindami mokinių dalyvavimo motyvus, kurie nulemia mokinių apsisprendimą dėl dalyvavimo popamokinėje veikloje mokiniai ir neformalaus ugdymo vadovai atsako itin skirtingai, bet abi apklaustųjų grupės nurodė, kad būtent neformalioje mokyklos veikloje mokiniai gali realizuoti save.

Mokinių vertinimu pirmiausia jie siekia įgyti profesinių žinių bei įgūdžių (32 proc.), atranda savo hobį (28 proc.), vadovų nuomone – jų gabumai ir talentas (37 proc.) ir klasės draugų įtaka (30 proc.) (žr. 23 pav.).

23 pav. **Mokinių dalyvavimo neformalioje veikloje motyvai (vadovų ir mokinių vertinimas)**
(N=110)

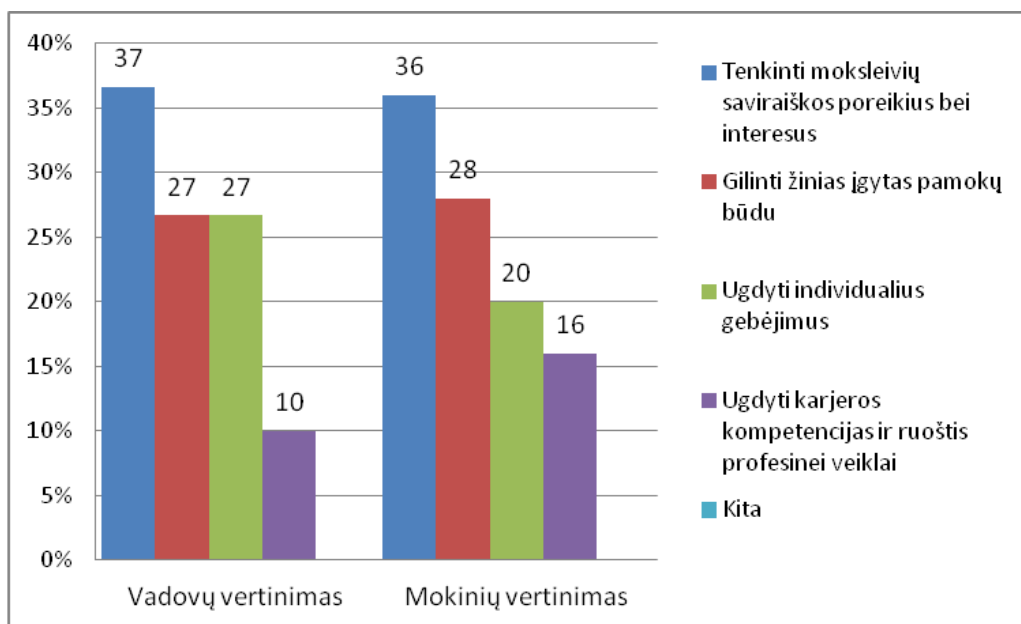
Mokiniai neformaliojo ugdymo poreikių tenkinimą vertina gana stipriai (56 proc.), tuo tarpu neformaliojo ugdymo užsiėmimų vadovai poreikių tenkinimą neformalioje mokyklos veikloje vertina vidutiniškai (60 proc.) (žr. 24 pav.).

24 pav. **Mokinių neformaliojo ugdymo poreikių tenkinimas (vadovų ir mokinių vertinimas)**
(N=110)

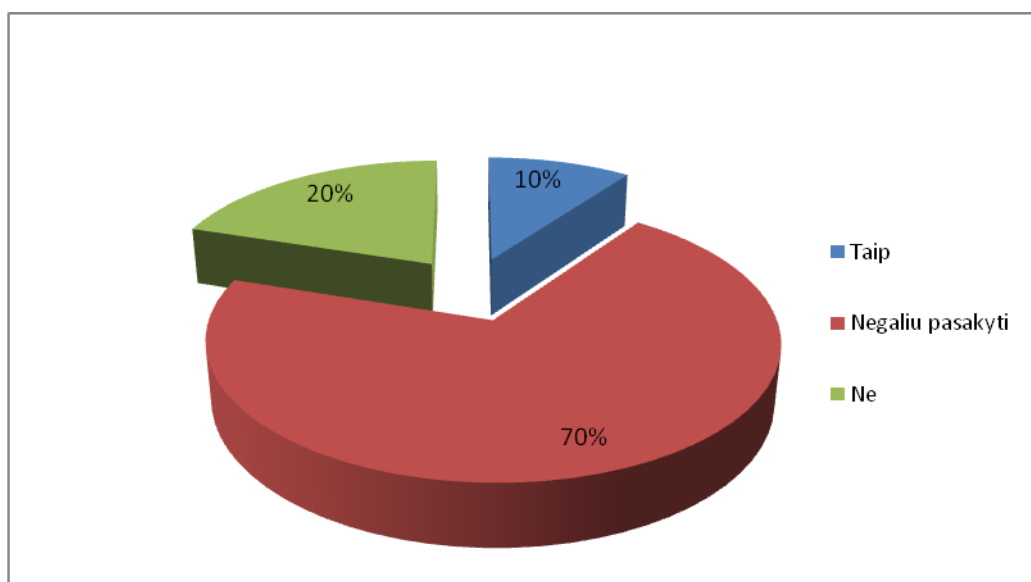
Nors požiūris į neformaliojo ugdymo tenkinimą neformalioje mokyklos veikloje tiek mokinių tiek vadovų yra skirtingas, tačiau neformaliojo ugdymo tikslus ir mokiniai ir vadovai įvardijo tuos pačius. Respondentų nuomone neformaliojo ugdymo pagrindinis tikslas mokykloje yra tenkinti moksleivių saviraiškos poreikius bei interesus (žr. 25 pav.). Tuo tarpu ugdyti

karjeros kompetencijas ir ruoštis profesinei veiklai, respondentų nuomone, yra mažiausiai svarbus tikslas.

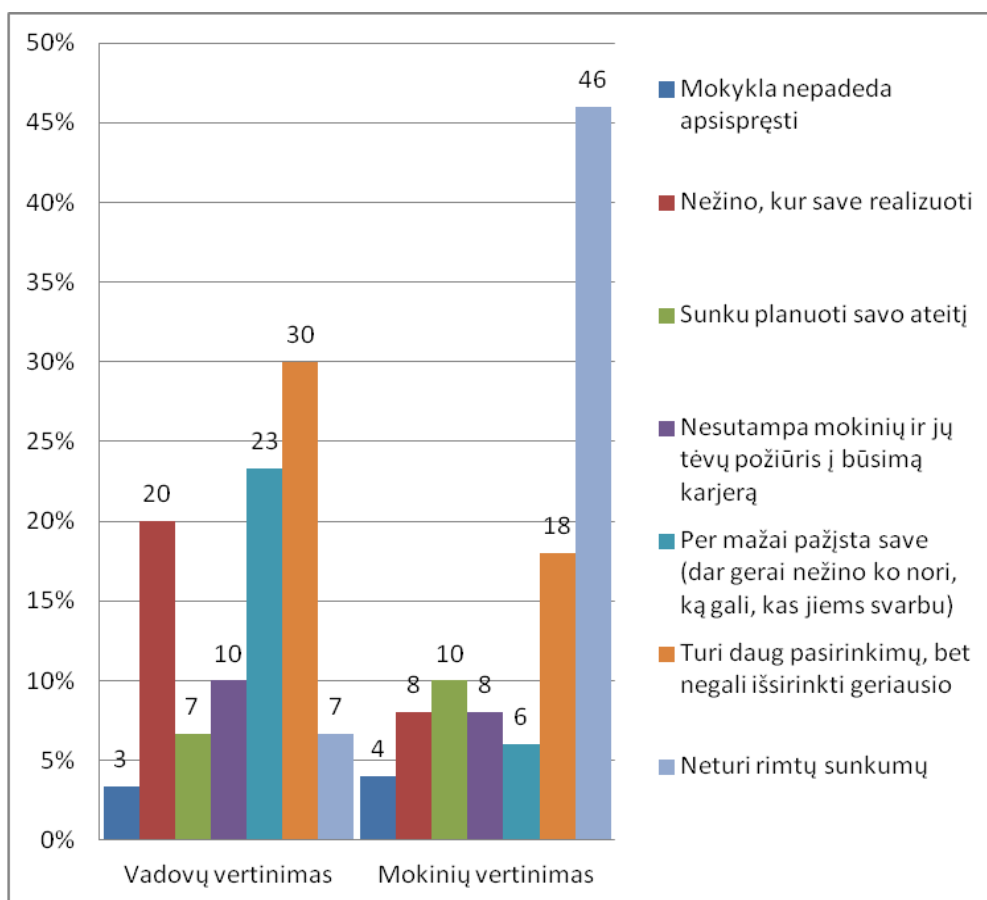
25 pav. Neformalaus ugdymo tikslai (vadovų ir mokinių vertinimas) (N=110)

Dauguma vadovų (70 proc.) negalėjo pasakyti ar mokinių dalyvavimas neformalioje mokyklos veikloje turi įtakos mokinių profesijos apsisprendimui ir tik maža dalis apklaustų specialistų (10 proc.) patvirtino, kad neformali veikla turi didelę įtaką mokinių profesijos pasirinkimui (žr. 26 pav.).

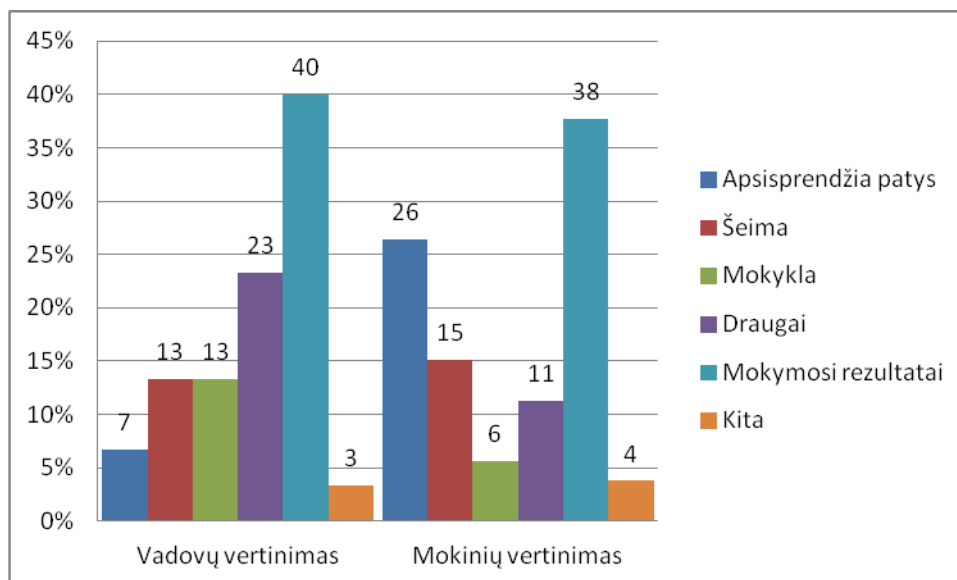
26 pav. Mokinių profesijos pasirinkimas (vadovų vertinimas) (N=110)

Dauguma apklaustų mokinių nurodo, kad neturi sunkumų renkantis profesiją (46 proc.), o kiti didžiausiu sunkumu, planuojant karjerą nurodo, kad nėra apsisprendę ir dvejoja dėl savo pasirinkimo (18 proc.) ir sunku planuoti savo ateitį (10 proc.). Mažiausia dalis apklaustų mokinių nurodė, kad mokykla nepadedą jiems apsispręsti (4 proc.) (žr. 27 pav.).

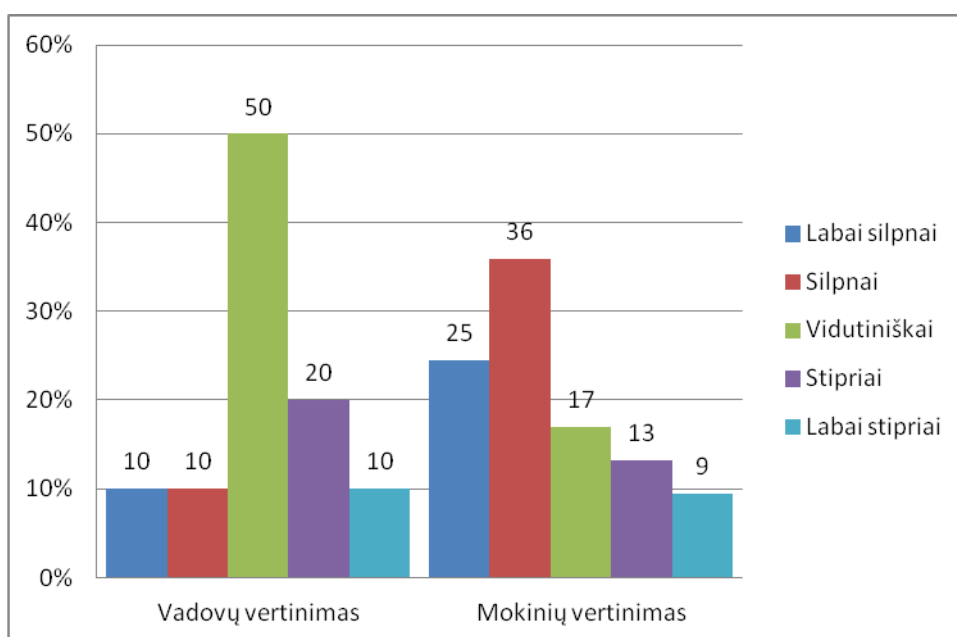
27 pav. **Mokinių sunkumai planuojant karjerą (vadovų ir mokinių vertinimas) (N=110)**

Mokytojai taip pat teigia, kad mokiniams yra sunku apsispręsti dėl pasirinkimo. 30 proc. pedagogų patvirtino tai. Vertindami mokyklos indėlį mokinių apsisprendimui, respondentai atsiliepė teigiamai. Tik 3 proc. pedagogų nurodė, kad mokykla nepadedą mokiniams apsispręsti. Be to 23 proc. specialistų nurodė, kad mokiniai per mažai pažįsta save, todėl nežino ko nori, ką gali, kas jiems svarbu, 20 proc. – kad moksleiviai nežino, kur galėtų realizuoti save.

28 pav. **Profesijos pasirinkimą įtakoiantys veiksniai (vadovų ir mokinių vertinimas)**
(N=110)

Visgi, profesijos pasirinkimą labiausiai įtakoja mokinių mokymosi rezultatai. Taip nurodo apklausti mokytojai ir mokiniai (žr. 28 pav.). Mokinių nuomone, jie dažniausiai apsisprendžia patys, taip nurodė 26 proc. apklaustų mokinių. Mokytojų nuomone, mokinių apsisprendimą įtakoja draugai (23 proc.) (žr. 28 pav.).

29 pav. **Neformalios veiklos įtaka profesijos pasirinkimui (vadovų ir mokinių vertinimas)**
(N=110)

Dalyvavimas neformalioje mokyklos veikloje vadovų vertinamas „vidutiniškai“ (50 proc.) ir „stipriai“ (20 proc.), o mokiniai vertina „silpnai“ (36 proc.) ir „labai silpnai“ (žr. 29 pav.).

**Mokyklos popamokinėje veikloje lavinami mokinių gebėjimai
(mokinių ir vadovų vertimas) (%)
(M – mokinių vertinimas N=106), (V – vadovų vertinimas N=110)**

Teiginys	Labai silpnai		Silpnai		Vidutiniškai		Stipriai		Labai stipriai	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
Meniniai	1	0	1	1	4	1	5	5	1	10
Intelektiniai	0	0	1	0	4	1	5	4	0	2
Estetiniai	1	0	3	2	4	2	1	3	1	2
Bendravimo	0	0	0	0	3	2	3	2	0	8
Profesiniai	1	0	1	2	2	4	4	6	1	5
Techniniai	0	0	1	2	5	2	7	5	0	4
Fiziniai	0	0	3	1	1	3	3	2	0	3
Savęs pažinimo	0	0	1	1	1	4	3	3	0	8

Specialistų teigimu popamokinėje veikloje yra labai stipriai lavinami mokinių meniniai, bendravimo, savęs pažinimo, fiziniai gebėjimai, stipriai lavinami intelektiniai, estetiniai, profesiniai ir techniniai gebėjimai. Mokinių vertinimas buvo kiek kitoks. Apklaustų mokinių atsakymai parodė, kad popamokinėje veikloje meniniai, bendravimo, profesiniai ir fiziniai gebėjimai yra lavinami stipriai, o intelektiniai, estetiniai ir techniniai gebėjimai lavinami vidutiniškai (žr. 10 lentelę).

Apklaustų neformaliojo ugdymo specialistų atsakymai rodo, kad mokiniams renkantis profesiją itin svarbūs savęs pažinimo ir profesiniai gebėjimai, nes anot specialistų tai yra pagrindai, kurie suteikia mokiniams pasitikėjimą savimi ir nulemia siekti užsibrėžtų tikslų. Ne visi specialistai įvardijo pagrindinius gebėjimus, todėl rezultatai nėra labai tikslūs.

**Popamokinės veiklos mokykloje funkcijų vertinimas (%)
(M – mokinių vertinimas N=106), (V – vadovų vertinimas N=110)**

Teiginys	Silpnai		Vidutiniškai		Stipriai		Labai stipriai	
	M	V	M	V	M	V	M	V
Organizuoja turiningo laisvalaikio praleidimą	2	4	1	12	25	18	72	76
Ruošia profesinei karjerai	42	21	33	12	13	23	12	54
Ugdo kūrybiškumą	1	14	14	3	26	20	59	52
Plėtoja gebėjimus	0	10	16	4	36	32	48	46
Tenkina saviraiškos poreikius	0	6	11	15	33	12	56	78
Ugdo asmenybę	1	30	16	29	31	13	52	61

Popamokinės veiklos mokykloje vertinimas rodo, kad visos funkcijos yra itin svarbios tiek užsiėmimų vadovams, tiek moksleiviams. Respondentų nuomone popamokinė veikla organizuoja turiningo laisvalaikio praleidimą, ruošia profesiniai karjerai, ugdo kūrybiškumą, plėtoja gebėjimus, tenkina saviraiškos poreikius bei ugdo asmenybę (žr. 11 lentelę).

13 lentelė

Gebėjimų ir žinių vertinimas (%)
(M – mokinių vertinimas N=106), (V – vadovų vertinimas N=110)

Teiginys	Labai silpnai		Silpnai		Vidutiniškai		Gerai		Labai gerai	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
Savęs pažinimas	8	12	5	3	23	51	53	9	11	23
Tolimesnio mokymosi galimybės, jų pažinimas	10	6	36	60	15	12	24	12	15	31
Darbų ir veiklų įvairovė bei ypatumai, jų pažinimas	2	15	12	38	26	3	12	38	39	34
Gebėjimas planuoti savo ateities planus	23	14	23	5	34	61	12	17	8	16
Gebėjimas įgyvendinti savo ateities planus	5	13	32	21	54	49	3	33	6	29

Mokiniai savo gebėjimus ir žinias pažinti save vertina stipriai, gebėjimą planuoti savo ateities planus, bei juos įgyvendinti vertina vidutiniškai, tolimesnio mokymosi galimybes vertina silpnai ir darbų veiklų įvairovę žino labai gerai (žr. 12 lentelę).

Neformaliojo ugdymo pedagogai mokinių gebėjimus ir žinias pažinti save, gebėjimą planuoti savo ateities planus, bei juos įgyvendinti vertina vidutiniškai (51 proc.), o tolimesnio mokymosi ir darbų veiklų įvairovę žino silpnai.

Mokytojų teigimu, jų vykdoma veikla dėl savo praktinio, patirtinio, socialinio pobūdžio suteikia kompetencijas, padedančias jauniems žmonėms sėkmingiau įsitvirtinti darbo rinkoje, pačioje visuomenėje, mokytis ir studijuoti.

Tačiau savo veikloje jie susiduria su mokinių motyvacijos stoka. Mokiniam taip pat trūksta atsakomybės jausmo, o kai nėra atsakomybės kartais susiduriama su punktualumo, kantrybės, užsibrėžto tikslo siekimo problemomis.

Kita itin didelė problema yra nesistemiškas lankomumas, kuris trukdo pažengti į priekį jau tobulinamiems įgūdžiams, taip pat susiduriama su inventorius stoka.

Specialistai pateikė tokius pat pasiūlymus administracijai: daugiau atsižvelgti į moksleivių poreikius ir kviesti užsiėmimams vadovauti įdomius bei kūrybingus vadovus bei sustiprinti materialinę bazę.

IŠVADOS

1. Karjeros kompetencijos sąvoka grindžiama mokinio gebėjimais ir įgūdžiais. Tiek formalus, tiek neformalus ugdymas mokykloje mokiniams suteikia pakankamas kompetencijas, reikalingas tolesnei karjerai, o jų plėtojimas padeda sėkmingiau įsitvirtinti darbo rinkoje, pačioje visuomenėje, mokytis ir studijuoti.

2. Mokinių karjeros kompetencijų raiška mokyklos neformalioje veikloje susijusi su keturiomis kompetencijomis, pagal keturias pagrindines sritis: savęs pažinimo, karjeros galimybių pažinimo, karjeros planavimo, karjeros įgyvendinimo sritimis. Todėl popamokine veikla siekiama ne tik užimti mokinius, bet ir suteikti galimybes gilinti žinias, gebėjimus, įgūdžius reikalingus tolimesnei profesinei veiklai, stiprinti savarankiškumą, kūrybiškumą, lavinti vaizduotę, skatinti komunikabilumą bei stiprinti pasitikėjimą savimi.

3. Atliktas tyrimas padėjo padaryti išvadas:

- Atlikta vyresnių klasių mokinių apklausa leidžia teigti, kad neformalioje mokyklos veikloje yra labai stipriai lavinami mokinių meniniai, bendravimo, savęs pažinimo, fiziniai gebėjimai, nemažiau intelektualiniai, estetiniai, profesiniai ir techniniai gebėjimai reikalingi karjeros kompetencijų ugdymui. Patys mokiniai neformalią veiklą vertina, kaip galimybę gilinti savo žinias bei gebėjimus, siejamus su būsima profesija.

- Atlikta specialistų apklausa patvirtina, kad neformalios mokyklos veiklos funkcijos yra ne tik organizuoti turiningo laisvalaikio praleidimą, ugdyti kūrybiškumą, plėtoti gebėjimus, tenkinti saviraiškos poreikius, ugdyti asmenybę, bet ir ruošti profesinei karjerai. Specialistų nuomone, popamokinė veikla suteikia puikias galimybes mokinių karjeros kompetencijų raiškai.

- Vyresniųjų klasių (9-12 kl.) mokinių karjeros kompetencijų raiškos galimybių dalyvaujant mokyklos neformaliojo ugdymo veikloje aplinkos tyrimas parodė, kad mokiniams yra suteiktos galimybės jų karjeros kompetencijų raiškai neformalioje mokyklos veikloje.

4. Pasitvirtino hipotezė: mokinių aktyvus dalyvavimas neformalioje veikloje ugdo karjeros kompetencijas, nulemiančias moksleivių karjeros raiškos galimybes.

REKOMENDACIJOS

Pedagogams

- Skatinti moksleivius aktyviau dalyvauti neformaliame ugdyme, atsižvelgti į moksleivių pageidavimus, organizuoti įvairesnę veiklą;
- Organizuojant neformalaus ugdymo užsiėmimus, naudoti įvairius metodinius principus, ugdymo metodus, nes tik jų visuma leidžia pasiekti neformalaus ugdymo tikslus;
- Pedagogai turėtų pasistengti pritraukti mokinius, nedalyvaujančius neformaliojo ugdymo veikloje.

Mokyklų administracijai

- Organizuojant neformalųjį ugdymą labai svarbu pasirinkti tinkamas ugdymo kryptis ir formas, sukurti palankią ugdymo(si) aplinką, nustatyti ir pašalinti ugdymo(si) barjerus;
- Rinkdamasi ugdymo formas, mokyklos turi sudaryti sąlygas mokinio savarankiškai laisvalaikio veiklai, kūrybiškumui, iniciatyvos plėtotei;
- Atsižvelgti į mokinių pasiūlymus, pageidavimus, kuriant naujas neformaliojo ugdymo programas. Stengtis, kad mokykloje būtų kuo daugiau, įvairios, įdomios veiklos, kad pritraukti kuo daugiau mokinių;
- Užtikrinti, kad organizuojama neformaliojo ugdymo veikla būtų kokybiška, atitiktų neformaliojo vaikų ugdymo organizavimo principus ir mokinių poreikius.
- Sistemingai ir nuosekliai koordinuoti neformaliojo ugdymo veiklą į kurią turi būti įtraukta visa mokyklos bendruomenė: vaikai, tėvai, pedagogai bei kiti mokykloje dirbantys asmenys.

Moksleiviams

- Atkreipti dėmesį į savo talentus, gebėjimus bei įgūdžius, kuriuos reikia lavinti ir tobulinti, atsižvelgiant į profesines galimybes;
- Imtis iniciatyvos savęs pažinimo srityje;
- Domėtis neformalios veiklos suteikiamomis galimybėmis tobulinti savo įgūdžius, susijusius su profesine veikla;
- Konsultuotis su specialistais, įtraukiant savo artimuosius;
- Aktyviai siekti savo tikslų.

LITERATŪRA

1. Adamonienė R., Daukilas S., Krikščiūnas B., Maknienė I., Palujanskienė P. (2001). *Profesinio ugdymo pagrindai*. Vilnius: P. Kalibato IĮ „Petro ofsetas“ leidykla.
2. Almonaitienė J. (2002). *Bendravimo psichologija*. Kaunas: Kauno technologijos universiteto leidykla.
3. Arends I. Richard (2008). *Mokomės mokytis*. Vilnius: Margų raštų leidykla.
4. Armalienė D., Kriščiūnaitė R. (2008). *Siek, planuok, veik. Kaip teisingai pasirinkti karjeros kelią*. Vilnius: Švietimo mainų paramos fondas.
5. Baltrėnienė Z., Volbekienė V. *Profesinės karjeros vadovas* (1998). Vilnius: Solertijos leidykla.
6. Barkevičienė N. *2010-2011 m.m. neformaliojo ugdymo veiklos įvertinimas ir poreikis 2011-2012 m.m.* [žiūrėta 2014-05-23]. Prieiga per internetą: <<http://jpm.puslapiai.lt/docs/2010-2011%20neformaliojo%20ugdymo%20veiklu%20vertinimas%20ir%20poreikis.pdf>>.
7. *Bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelis*. Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras (2012) [žiūrėta 2014-02-12]. Prieiga per internetą: <www.mukis.lt/download/730/ukm_rek.pdf>
8. Beresnevičienė D. (1990). *Diferencijuotas profesinis orientavimas mokykloje*. Metodinės rekomendacijos. Vilnius: PMTI leidykla.
9. Bitinas B. (1998). *Ugdymo tyrimų metodologija*. Vilnius: Jošaros leidykla.
10. Bitinas B. (2000) *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Krontos leidykla.
11. Chreptavičienė V., Starkutė J. (2010). *The Model of Cohesions between Career and Competence* [žiūrėta 2014-02-01]. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com/bsi/pdfviewerpdfviewer?Sid=c2ecddea-c633-4c44-a48c-266b70815ad7%40sessionmgr_4004&vid=11&hid=4204>
12. Danilevičius E. (2013). *Profesinio pašaukimo indentifikavimo kompetencijos ugdymas – asmenybės tiesos apie save pažinimo prielaida* [žiūrėta 2014-02-03]. Prieiga per internetą: <http://www.litlogos.eu/176/logos_76_091_100_danilevicius.pdf>
13. Elijošius E. (2001). *Profesinio apsisprendimo metas: ES Leonardo da Vinčio programa*. - Šiauliai: UAB Šiaulių knygrišyklos leidykla.
14. Gage, L. N.; Berliner, D. C. (2002). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alna Litera leidykla.
15. Jautaitė B. (1993). *Vyresniųjų moksleivių darbinio apsisprendimo sunkumai ir trūkumai*. Acta Pedagogica Vilnensia.- 1993.
16. Jovaiša L. (1999). *Profesinio konsultavimo psichologija*. Vilnius: Agoros leidykla.

17. Jovaiša L. (2009). *Profesinio orientavimo ir konsultavimo psichologija*. Vilnius: Agoros leidykla.
18. Kalvaitis A., Mieželis P. (2012). *Mokyklinio amžiaus vaikų ir jaunimo neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų įvertinimo ir pripažinimo situacija Lietuvoje* [žiūrėta 2014-04-02]. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/neformalusis/failai/A_Kalvaitis_Kompetencijupripazinimas.pdf>
19. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex leidykla.
20. Kučinskienė R. (2003). *Ugdymo karjerai metodologija*: [monografija]. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
21. Kvieskienė G., Petronienė O. (2007). *Neformaliojo vaikų švietimo prieinamumas*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
22. Kviešas, J. (2007). *Meninis ugdymas švietimo institucijoje (I)*. Vilnius: Ciklono leidykla.
23. Laužackas R. (2005). *Profesinio rengimo metodologija*: [monografija]. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
24. Laužackas R., Danilevičius E., Gurskienė O. (2004). *Profesinio rengimo reforma Lietuvoje: parametrai ir rezultatai*: [monografija]. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
25. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas* (1991). Vilnius.
26. Liučvaitienė A., Paunksnienė J. (2011). *Profesinių kompetencijų transformacija verslo aplinkoje* [žiūrėta 2014-02-02]. Prieiga per internetą: <http://dspace.vgtu.lt/bitstream/1/1306/1/Studijos_besikeiciancioje_verslo_aplinkoje_2011_Pau_nksniene.pdf>
27. Mikštienė R. (2010). *Inovatyvūs karjeros konsultavimo modeliai*. [žiūrėta 2014-11-03]. Prieiga per internetą: <http://www.Euroguidance.lt/uploads/files/Methodmedzapie_karj_kons_internete_rengimasIKKM_1.pdf>
28. Nazelskis, E. (2010) *Profesinis orientavimas švietimo ir verslo plėtros kontekste*. [žiūrėta 2014-02-25]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/25/100-109.pdf>
29. *Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtra Lietuvoje: finansavimo alternatyvų analizė* (2008). Vilnius: UAB Petro ofseto leidykla.
30. *Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija* (2006). Vilnius.
31. Palanchon I., Earnshaw S., Wärner P., Talebi R. (2014). *Empowering People through Non-formal and Informal Learning. In: building learning societies* [žiūrėta 2014-11-27]. Prieiga per internetą: <http://www.solidar.org/IMG/pdf/63_empowering_people_through_nfil.pdf>
32. Paurienė L. (2012). *Neformaliojo ugdymo aktualijos* [žiūrėta 2014-04-09]. Prieiga per internetą: <http://old.smm.lt/svietimo_bukle/docs/analizes/2012-12_Nr.20_Neformaliojo%20ugdymo%20aktualijos.pdf>

33. Pečeliūnas R. (2012). *Neformali meninė veikla kaip dvasingumo ugdymo forma* [žiūrėta 2014-02-12]. Prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-elaba-0001:J.04~2013~ISSN_1648-8776.N_1_39.PG_44-48/DS.002.0.01.ARTIC>
34. *Pilietiškumo ugdymo bendrosios programos pritaikymas žemų (riboto intelekto) gebėjimų mokiniams* (2010). Švietimo ir mokslo ministerijos rekomendacijos [žiūrėta 2014-11-02]. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/suzinokime/rekomendacijos/failai/Pilietinio_poreikiu_MR.pdf>
35. *Profesinio informavimo, konsultavimo ir orientavimo programa* (2005). Vilnius.
36. *Profesinio orientavimo strategija* (2012). Vilnius.
37. Projekto „Ugdymas karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame ugdyme ir profesiniame mokyme“ metodinė medžiaga. *Karjeros kompetencijų modelis* (2012). [žiūrėta 2014-03-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.karjera.puslapiai.lt/images/kompetencijos.jpg>>
38. Rosinaitė V. (2009). *Studentų karjeros kompetencijų ugdymas: empirinis efektyvumo sąlygų įvertinimas* [žiūrėta 2014-03-13]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/22/76-87.pdf>
39. Ruškus J., Žvirdauskas D., Stanišauskienė V. (2009). *Neformalusis švietimas Lietuvoje. Faktai, interesai, vertinimai*. Vilnius [žiūrėta 2014-04-03]. Prieiga per internetą: <http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Neformalus%20svietimas.pdf>
40. Souto-Otero M., Ulica D., Schaepekens L., Bognar V. (2012). *Study on the impact of Non-Formal Education in youth organisations on young people's employability* [žiūrėta 2014-02-01]. Prieiga per internet: <http://issuu.com/yomag/docs/reportnfe_print>
41. Stanišauskienė V. (2006). *Nuolatinis mokymasis kaip karjeros sėkmės sąlyga: studentų požiūrių tyrimas*. Kauno technologijos universitetas [žiūrėta 2014-03-14]. Prieiga per internetą: <http://www.smk.lt/uploads/archyvas/mokslas/karjera/vilija_stanisauskiene.pdf>
42. Stanišauskienė V., Naseckaitė A. (2012). *Ugdymas karjerai. Mokytojo knyga*. Vilnius: VšĮ Tyrimų ir mokymų centro leidykla.
43. Stanišauskienė V., Statauskienė L., Likienė S., Naseckaitė A. (2012). *Ugdymo karjerai programa mokiniams, besimokantiems pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo programas*. Vilnius: UAB Baltijos kopija leidykla.
44. Stanišauskienė, Vilija (2004). *Ugdymas karjerai mokykloje: kaip padėti moksleiviui įgyti šiuolaikinę karjeros kompetenciją?* [žiūrėta 2014-03-15]. Prieiga per internetą: <http://www.alipniunomokykla.lt/j25/dokumentai/karjera/Literatura/UGDYMAS_KARJERAI_MOKYKLOJE.pdf>

45. *Studentų karjeros valdymo kompetencijų ugdymo programa 2007–2013 m.* [interaktyvus]. Vilnius [žiūrėta 2014-02-19]. Prieiga per internetą: <http://www.tavokarjera.eu/uploads/documents/Dokumentai/Stud_programa_1.pdf>
46. *Šeimų ir administracijos požiūris į pasirenkamąjį vaikų ugdymą: situacija, problemos bei tobulinimo galimybės* (2013). Kokybinio tyrimo ataskaita [interaktyvus]. Vilnius [žiūrėta 2014-04-04]. Prieinama per internetą: <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/neformalusis/failai/neformalus_5/SEIMU%20%20IR%20ADMINISTRACIJOS%20POZIURIS.pdf>
47. Urbonienė A., Leliūgienė I., (2004). *Profesinio pasirinkimo motyvacijos raiška renkantis socioedukacinio darbo profesijas: tarpkultūrinis palyginimas*. Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla.
48. Urbonienė A., Leliūgienė I., Baršauskienė, V. (2003). *Role of Practice in Social Work Studies: Transcultural Comparision*. Kaunas: Kauno technologijos universiteto leidykla.
49. Urbonienė, A., Leliūgienė, I. (2004). *Choosing social-educational professions in post-soviet countries: international comparison*.
50. *Vaikų ir jaunimo socializacijos programa* (2004).
51. Valeckienė D. (2006). *Profesijos pasirinkimą lemiančių veiksnių teorinė analizė* [žiūrėta 2014-02-12]. Prieiga per internetą: <[http://www.smk.lt/uploads/archyvas/mokslas/karjera /dziuginta_valeckiene.pdf](http://www.smk.lt/uploads/archyvas/mokslas/karjera/dziuginta_valeckiene.pdf)>
52. *Valstybinės švietimo strategijos 2013–2022 metų nuostatai* (2012).
53. *Vidurinio ugdymo bendrosios programos: bendrųjų kompetencijų ugdymas* (2011). Vidurinio ugdymo bendrųjų programų 10 priedas [žiūrėta 2014-02-15]. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/suzinokime/bp/2011/Bendrosios_kompetencijos_10_priedas.Pdf>

PRIEDAI

Vyresnių klasių mokinių karjeros kompetencijų galimybės ir prielaidos mokyklos neformalioje veikloje

Silpnybės	Stiprybės
<p>8. Tėvai mažai domisi mokinių profesiniu informavimu.</p> <p>9. Neformalaus ugdymo vadovams ir koordinatoriams karjerai trūksta patirties šioje darbo srityje.</p> <p>10. Per mažai kalbama apie neformalaus ugdymo galimybes ir svarbą.</p> <p>11. Mokiniai nerodo iniciatyvos konsultuotis individualiai, kol jiems neprireikė.</p> <p>12. Dalis mokinių netikslingai susidaro ugdymo planus.</p> <p>13. Nepakankamai informacijos pateikiama apie išvykas, renginius ugdymas karjerai svetainėje.</p> <p>14. Nepakankamai tiriami mokinių poreikiai karjeros klausimais. Tėvų lūkesčiai neatitinka mokinių galimybių ir norų.</p>	<p>9. Mokyklos administracijos palaikymas naujai kuriamą ugdymo karjerai sistemą.</p> <p>10. Individualus mokinių konsultavimas jiems aktualiais klausimais, susijusiais su jų karjeros planavimu.</p> <p>11. Ugdymo karjerai programa integruojama į neformalaus švietimo programas.</p> <p>12. Organizuojamos išvykos, skirtos mokinių profesiniam informavimui.</p> <p>13. Mokiniai iš anksto turi galimybes susipažinti su individualių planų sudarymo tvarka ir juos susidaryti.</p> <p>14. Nuoseklios ir aiškios ugdymo karjerai centro veiklos sistemos kūrimas.</p> <p>15. Organizuojami susitikimai su specialistais iš darbo biržos, aukštųjų mokyklų atstovais.</p> <p>16. Aktyvi ugdymo karjerai darbo grupės veikla.</p>
Galimybės	Grėsmės
<p>10. Platesnis individualus mokinių konsultavimas profesinio orientavimo klausimais.</p> <p>11. Tėvų domėjimosi mokinių pasirinkimo galimybėmis skatinimas, įtraukiant juos į ugdymo karjerai neformalią veiklą.</p> <p>12. Neformaliojo ugdymo vadovo kompetencijos ugdymas profesinio orientavimo klausimais : seminarai ir gerosios patirties sklaida.</p> <p>13. Materialinės ir techninės neformaliojo ugdymo karjerai bazės turinimas (kompiuteriai, metodinė medžiaga)</p> <p>14. Ugdymo karjerai programos integravimas į neformalųjį ugdymą.</p> <p>15. Karjeros dienos organizavimas.</p> <p>16. Informacijos apie atvirų durų dienas ir kt.</p> <p>17. Skatinti mokinius konsultuotis su ugdymo karjerai koordinatoriais ir neformalaus ugdymo vadovais.</p> <p>18. Atlikti įvairias apklausas mokinių tarpe, kad būtų išsiaiškinti jų poreikiai ir norai tikslingiau susitikti su universitetų ir kolegijų atstovais.</p>	<p>7. Mokinių motyvacijos stoka stojant į Lietuvos mokymosi įstaigas.</p> <p>8. Per mažas tėvų ryšys su neformalaus ugdymo vadovu ir karjeros specialistais būsimų studijų klausimais.</p> <p>9. Priėmimo į aukštąsias mokyklas tvarka sukėlė sumaištį mokinių tarpe ir gali atsiliepti individualių planų sudarymo tikslingumui ir dabartinių III klasių mokinių individualių planų keitimui.</p> <p>10. Kintanti darbo rinka, trukdanti mokinius teisingai informuoti profesinio orientavimo klausimais.</p> <p>11. Mokiniai netinkamai arba per vėlai įvertina save, tad dažnai netikslingai pasirenka popamokinę veiklą. Dėl per didelio mokinių užimtumo ir renginių gausos dalis mokinių nenori dalyvauti popamokinėje veikloje.</p>

**ANKETA
VYRESNIŲ KLASIŲ MOKINIAMS**

Mielas moksleivi,

ŠU karjeros edukologijos magistrantūros studentė Neringa Garmuvienė atlieka tyrimą, kurio tikslas – ištirti bendrojo lavinimo mokyklos vyresniųjų klasių mokinių karjeros kompetencijų raiškos dalyvaujant neformaliojo ugdymo veikloje galimybes.

Jūsų pateikti duomenys bus naudojami „Vyresniųjų klasių (9-12 kl.) mokinių karjeros kompetencijų raiška dalyvaujant mokyklos neformaliojo ugdymo veikloje“ baigiamajame magistro darbe, todėl konfidencialumas garantuojamas.

Atidžiai perskaitykite kiekvieną klausimą ir pažymėkite į šį laukelį Jums tinkamą atsakymo variantą kryžiučiu – „x“ arba įrašykite savo nuomonę.

1. Jūsų lytis: (tinkamą atsakymo variantą pažymėkite kryžiučiu x)

- Vyras
- Moteris

2. Kelintoje klasėje Jūs mokotės?

Įrašykite.....

3. Kokius užsiėmimus lankote mokykloje po pamokų?

Įrašykite.....

4. Kodėl nusprendėte lankyti užsiėmimus po pamokų?

Įrašykite.....

.....

5. Kurie iš išvardintų teiginių paskatino Jus dalyvauti popamokineje mokyklos veikloje? (Pažymėkite 3 svarbiausias priežastis ir pažymėkite kryžiučiu x)

- Jūsų gabumai, talentas
- Noras realizuoti save
- Jūsų hobis
- Noras įgyti profesinių žinių bei įgūdžių
- Klasės draugai
- Tėvai
- Mokytojai
- Noras turiningai praleisti laisvalaikį

6. Kaip mokykloje vykdoma popamokinė veikla atitinka Jūsų poreikius?

<i>Labai silpnai</i>	<i>Silpnai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Stipriai</i>	<i>Labai stipriai</i>
☐	☐	☐	☐	☐

7. Kokie Jūsų nuomone yra popamokinės veiklos mokykloje tikslai? (*Tinkamus atsakymo variantus pažymėkite kryžiuoku x*)

- Tenkinti moksleivių saviraiškos poreikius bei interesus
- Gilinti žinias įgytas pamokų būdu
- Ugdyti individualius gebėjimus
- Ugdyti karjeros kompetencijas ir ruošti profesinei veiklai
- Kita (įrašykite).....

8. Ar jau esate apsisprendęs dėl savo būsimos profesijos? Jeigu taip, parašykite kokia tai profesija.

- Taip (įrašykite).....
- Ne

9. Su kokiais sunkumais susiduriate planuodami savo karjerą?

- Man mokykla nepadedą apsispręsti
- Nežinau, kur galėčiau save realizuoti
- Sunku planuoti savo ateitį
- Nesutampa mano ir tėvų požiūris į būsimą karjerą
- Per mažai pažįstu save (dar gerai nežinau ko noriu, ką galiu, kas man svarbu)
- Turiu daug pasirinkimų, bet negaliu išsirinkti geriausio
- Neturiu rimtų sunkumų

10. Kas daro didžiausią įtaką Jūsų profesijos apsisprendimui?

- Apsisprendžiu pats
- Šeima
- Mokykla
- Draugai
- Mokymosi rezultatai
- Kita (parašykite).....

11. Kaip Jūsų profesijos pasirinkimą įtakoja dalyvavimas mokyklos popamokinėje veikloje? (*Įvertinkite teiginį, Jums tinkamą variantą pažymėkite kryžiuoku x*)

<i>Labai silpnai</i>	<i>Silpnai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Stipriai</i>	<i>Labai stipriai</i>
☐	☐	☐	☐	☐

12. Įvertinkite, kokius gebėjimus geriausiai lavinate popamokinėje veikloje mokykloje? (Pažymėkite tris gebėjimus, Jums tinkamus variantus pažymėkite kryžiu x)

<i>Teiginys</i>	<i>Labai silpnai</i>	<i>Silpnai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Stipriai</i>	<i>Labai stipriai</i>
<i>Meniniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Intelektiniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Estetiniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Bendravimo</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Profesiniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Techniniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Fiziniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Savęs pažinimo</i>	☐	☐	☐	☐	☐

13. Kurie iš išvardintų gebėjimų svarbūs besirenkant profesiją? Kodėl?

Irašykite.....

14. Įvertinkite, kaip popamokinė veikla mokykloje atlieka šias funkcijas ?(Įvertinkite tris tinkamiausius teiginius, Jums tinkamus variantus pažymėkite kryžiu x)

<i>Teiginys</i>	<i>Labai silpnai</i>	<i>Silpnai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Stipriai</i>	<i>Labai stipriai</i>
<i>Organizuoja turiningo laisvalaikio praleidimą</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Ruošia profesinei karjerai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Ugdo kūrybiškumą</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Plėtoja gebėjimus</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Tenkina saviraiškos poreikius</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Ugdo asmenybę</i>	☐	☐	☐	☐	☐

15. Įvertinkite savo gebėjimus ir žinias šiose srityse (Įvertinkite kiekvieną teiginį, Jums tinkamus variantus pažymėkite kryžiu x)

<i>Teiginys</i>	<i>Labai silpnai</i>	<i>Silpnai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Stipriai</i>	<i>Labai stipriai</i>
<i>Savęs pažinimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Tolimesnio mokymosi galimybės, jų pažinimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Darbų ir veiklų įvairovė bei ypatumai, jų pažinimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Gebėjimas planuoti savo ateities planus</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Gebėjimas įgyvendinti savo ateities planus</i>	☐	☐	☐	☐	☐

16. Ar dalyvavimas popamokinėje veikloje mokykloje suteikia Jums galimybę kryptingai ruoštis karjerai ir ugdyti karjeros kompetencijas? (Argumentuokite savo atsakymą)

Taip (parašykite kodėl).....

.....
 Ne (parašykite kodėl).....

17. Ką galėtumėte pasiūlyti mokyklos administracijai, kad popamokinė veikla mokykloje būtų efektyvesnė, ugdant mokinių karjeros kompetencijas: savęs pažinimo, mokymosi ir darbo pasaulio pažinimo bei karjeros planavimo ir įgyvendinimo?

Parašykite.....

.....

.....

.....

Dėkoju už atsakymus

Anketą parengė: Neringa Garmuvienė

Kontaktai: el.paštas neringasen@gmail.com

**ANKETA
PAPILDOMO UGDYMO BŪRELIŲ VADOVAMS**

Gerb. vadove,

ŠU karjeros edukologijos magistrantūros studentė Neringa Garmuvienė atlieka tyrimą, kurio tikslas – ištirti bendrojo lavinimo mokyklos vyresniųjų klasių mokinių karjeros kompetencijų raiškos dalyvaujant neformaliojo ugdymo veikloje galimybes.

Jūsų pateikti duomenys bus naudojami „Vyresniųjų klasių (9-12 kl.) mokinių karjeros kompetencijų raiška dalyvaujant mokyklos neformaliojo ugdymo veikloje“ baigiamajame magistro darbe, todėl konfidencialumas garantuojamas.

Atidžiai perskaitykite kiekvieną klausimą ir pažymėkite į šį laukelį Jums tinkamą atsakymo variantą kryžiu – „x“ arba įrašykite savo nuomonę.

1. Jūsų lytis:

Parašykite.....

2. Kokios krypties užsiėmimams vadovaujate?

Parašykite.....

3. Kiek metų vykdote neformaliojo ugdymo veiklą?

Parašykite.....

4. Jūsų darbo krūvis (val./sav.):

Parašykite.....

5. Kodėl Jūsų manymu vyresniųjų klasių mokiniai nusprendžia lankyti užsiėmimus po pamokų?

Parašykite.....
.....
.....

6. Kurie iš išvardintų teiginių paskatina mokinius dalyvauti popamokineje mokyklos veikloje? (Pažymėkite 3 svarbiausias priežastis ir pažymėkite kryžiu x)

- Jų gabumai, talentas
- Noras realizuoti save
- Jų hobis
- Noras įgyti profesinių žinių bei įgūdžių
- Klasės draugai
- Tėvai
- Mokytojai
- Noras turiningai praleisti laisvalaikį

7. Kaip mokykloje vykdoma popamokinė veikla atitinka mokinių poreikius?

<i>Labai silpnai</i>	<i>Silpnai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Stipriai</i>	<i>Labai stipriai</i>
☐	☐	☐	☐	☐

8. Kokie Jūsų nuomone yra popamokinės veiklos mokykloje tikslai? (*Tinkamus atsakymo variantus pažymėkite kryžiuoku x*)

- Tenkinti moksleivių saviraiškos poreikius bei interesus
- Gilinti žinias įgytas pamokų būdu
- Ugdyti individualius gebėjimus
- Ugdyti karjeros kompetencijas ir ruošti profesinei veiklai

Kita
(*įrašykite*).....

9. Ar Jūsų būrelį lankantys mokiniai yra apsisprendę dėl savo būsimos profesijos?

- Taip*
- Nežinau*
- Ne (pereiti prie 11 klausimo)*

11. Su kokiais sunkumais mokiniai susiduria planuodami savo karjerą?

- Mokykla nepadedą apsispręsti*
- Nežino, kur save realizuoti*
- Sunku planuoti savo ateitį*
- Nesutampa mokinių ir jų tėvų požiūris į būsimą karjerą*
- Per mažai pažįsta save (dar gerai nežino ko nori, ką gali, kas jiems svarbu)*
- Turi daug pasirinkimų, bet negali išsirinkti geriausio*
- Neturi rimtų sunkumų*

12. Kas daro didžiausią įtaką Jų profesijos apsisprendimui?

- Apsisprendžia patys*
- Šeima*
- Mokykla*
- Draugai*
- Mokymosi rezultatai*
- Kita (parašykite).....*

13. Kaip Jų profesijos pasirinkimą įtakoja dalyvavimas mokyklos popamokinėje veikloje? (*Įvertinkite teiginį, Jums tinkamą variantą pažymėkite kryžiuoku x*)

<i>Labai silpnai</i>	<i>Silpnai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Stipriai</i>	<i>Labai stipriai</i>
☐	☐	☐	☐	☐

14. Įvertinkite, kokius gebėjimus geriausiai mokiniai lavina popamokinėje veikloje mokykloje? (Pažymėkite tris gebėjimus, Jums tinkamus variantus pažymėkite kryžiuoku x)

<i>Teiginys</i>	<i>Labai silpnai</i>	<i>Silpnai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Stipriai</i>	<i>Labai stipriai</i>
<i>Meniniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Intelektiniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Estetiniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Bendravimo</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Profesiniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Techniniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Fiziniai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Savęs pažinimo</i>	☐	☐	☐	☐	☐

15. Kurie iš išvardintų gebėjimų svarbūs mokiniams besirenkant profesiją? Kodėl?

Irašykite.....

16. Įvertinkite, kaip popamokinė veikla mokykloje atlieka šias funkcijas ?(Įvertinkite tris tinkamiausius teiginius, Jums tinkamus variantus pažymėkite kryžiuoku x)

<i>Teiginys</i>	<i>Labai silpnai</i>	<i>Silpnai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Stipriai</i>	<i>Labai stipriai</i>
<i>Organizuoja turiningo laisvalaikio praleidimą</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Ruošia profesinei karjerai</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Ugdo kūrybiškumą</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Plėtoja gebėjimus</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Tenkina saviraiškos poreikius</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Ugdo asmenybę</i>	☐	☐	☐	☐	☐

17. Įvertinkite mokinių gebėjimus ir žinias šiose srityse (Įvertinkite kiekvieną teiginį, Jums tinkamus variantus pažymėkite kryžiuoku x)

<i>Teiginys</i>	<i>Labai silpnai</i>	<i>Silpnai</i>	<i>Vidutiniškai</i>	<i>Stipriai</i>	<i>Labai stipriai</i>
<i>Savęs pažinimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Tolimesnio mokymosi galimybės, jų pažinimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Darbų ir veiklų įvairovė bei ypatumai, jų pažinimas</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Gebėjimas planuoti savo ateities planus</i>	☐	☐	☐	☐	☐
<i>Gebėjimas įgyvendinti savo ateities planus</i>	☐	☐	☐	☐	☐

19. Ar Jūsų vykdoma neformalaus ugdymo veikla suteikia mokiniams galimybes ugdyto karjeros kompetencijas?

Parašykite.....
.....

20. Su kokiais sunkumais susiduriate ugdydami vyresnių klasių mokinių karjeros kompetencijas?

Parašykite.....
.....
.....

21. Ką galėtumėte pasiūlyti mokyklos administracijai, kad popamokinė veikla mokykloje būtų efektyvesnė, ugdant mokinių karjeros kompetencijas: savęs pažinimo, mokymosi ir darbo pasaulio pažinimo bei karjeros planavimo ir įgyvendinimo?

Parašykite.....
.....
.....
.....

Dėkoju už atsakymus

Anketą parengė: Neringa Garmuvienė

Kontaktai: el.paštas neringasen@gmail.com